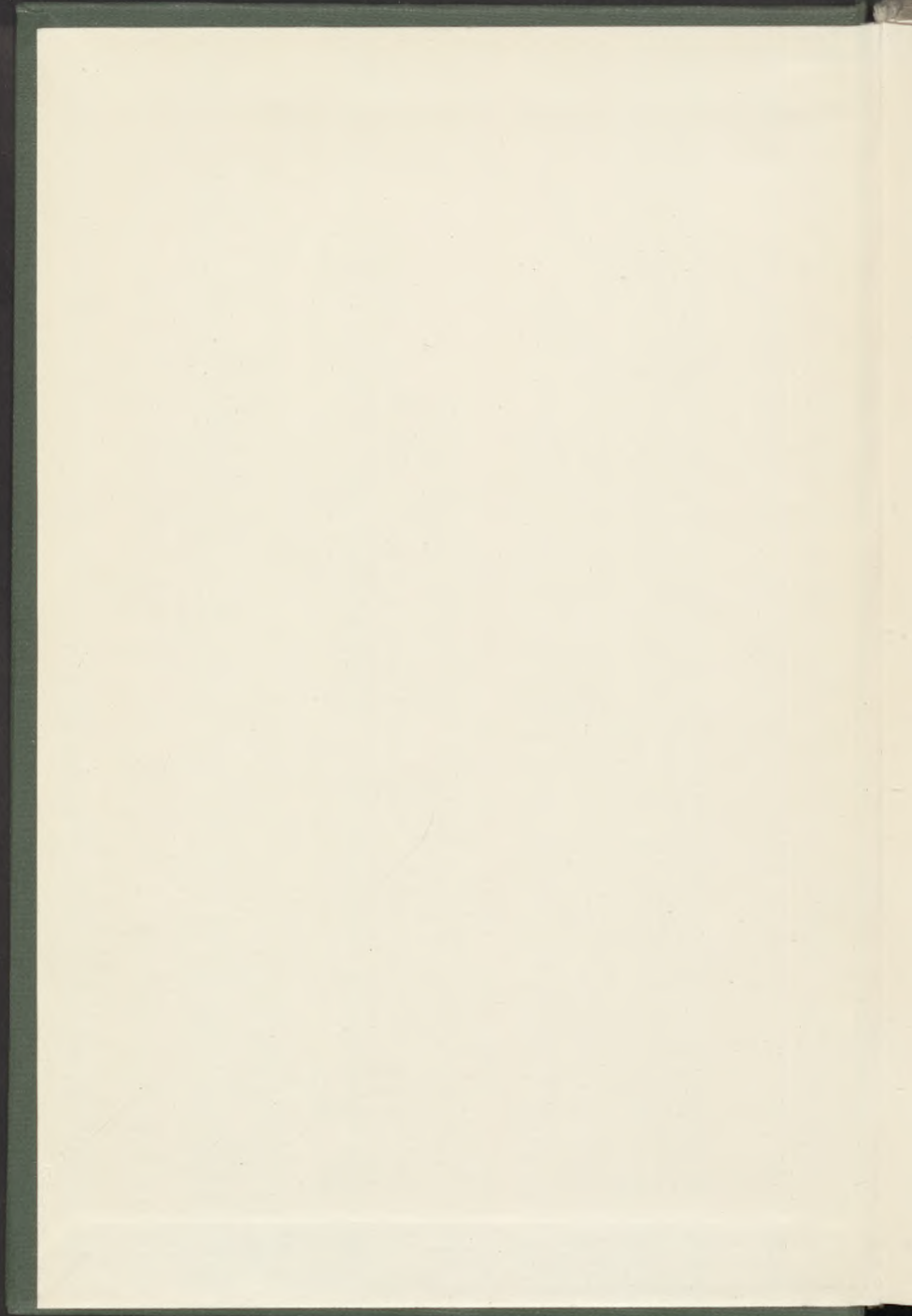
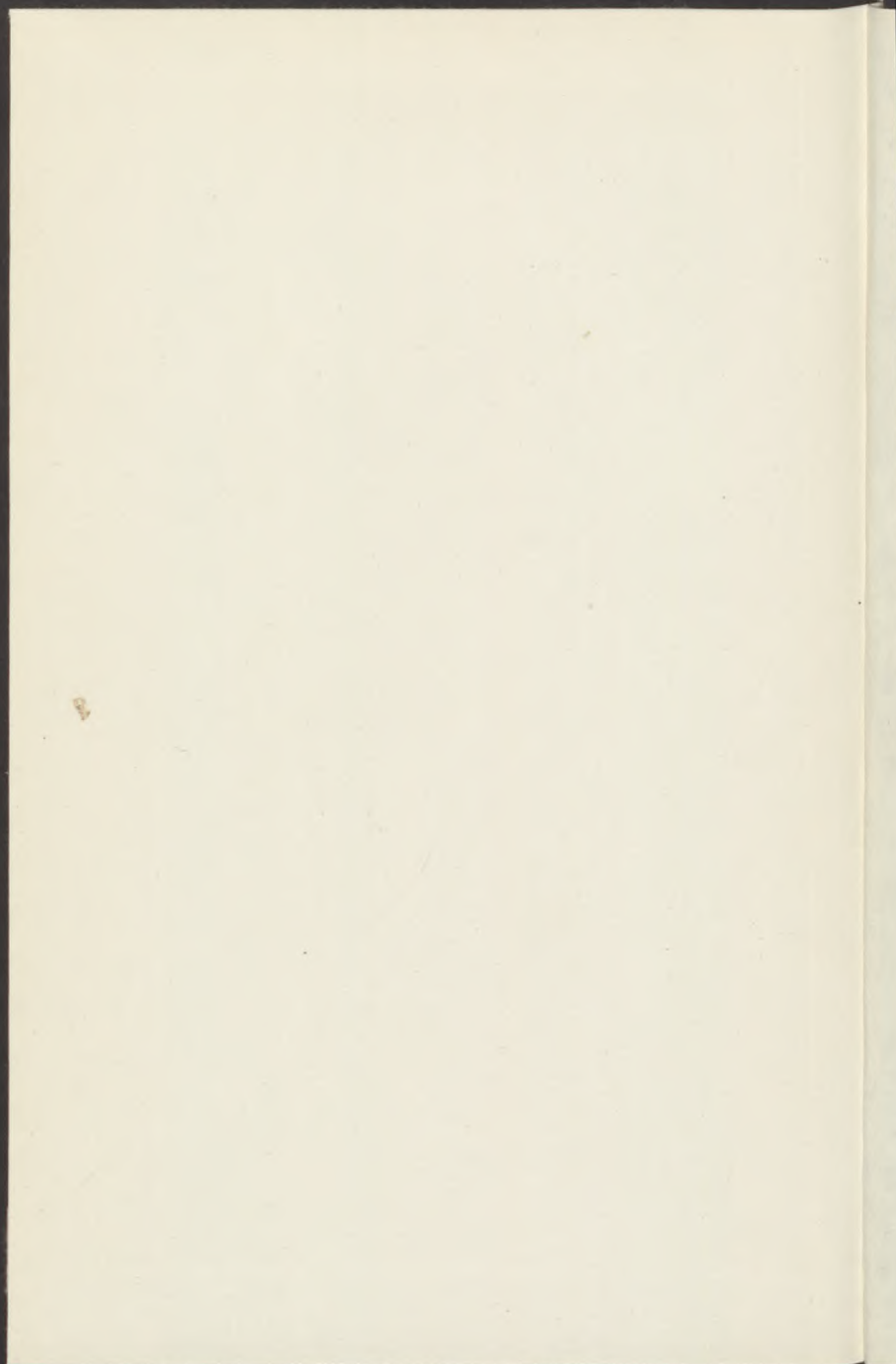

MB

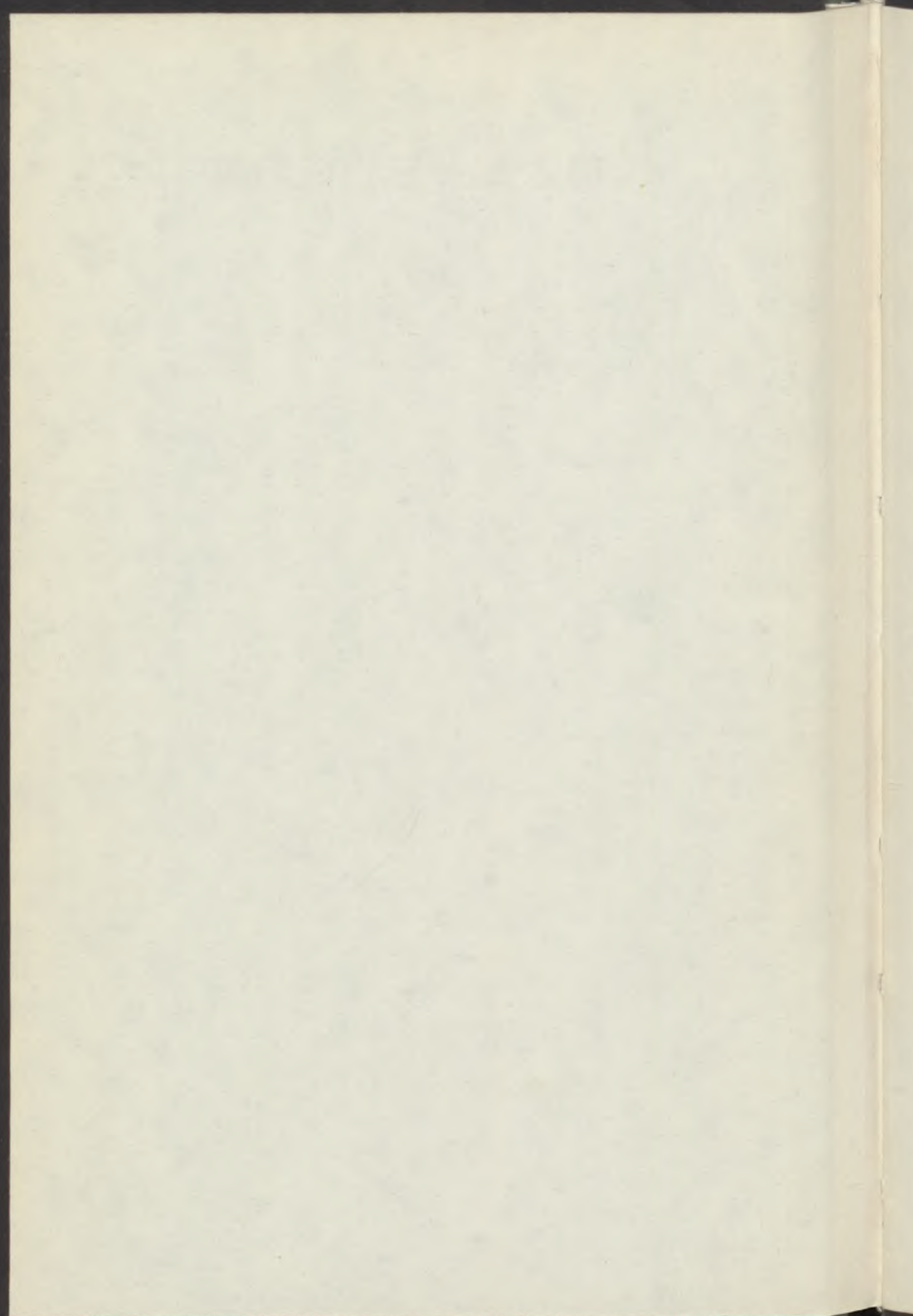
87.871

Rózsa Endre
Kietlen ünnep

Rózsa Endre
Kietlen ünnep

Magvető Könyvkiadó, Budapest

HB 87. 871

1979

© Rózsa Endre, 1979

Kiköpött por a felelet

Kőszeg várában

A választást – széttépheted.
Sorsod csak egyként élheted.
Lehetsz, ami eleve vagy:
szeretetéhes fenevad.

A gyönyör és a szenvedés,
a meg-, a föl- s beismerés
sutba vágható adalék
ahhoz, hogy ki – mi volna még?

Rögöt rág lent a koponya,
kiköpött por a válasza.

Ha lecsattan az állkapocs,
torokba jegesen hatol
az űr, s meglékelt tök a fej –
hol lesz a száj, amely felel,
vagy buzgó feleletre kész?

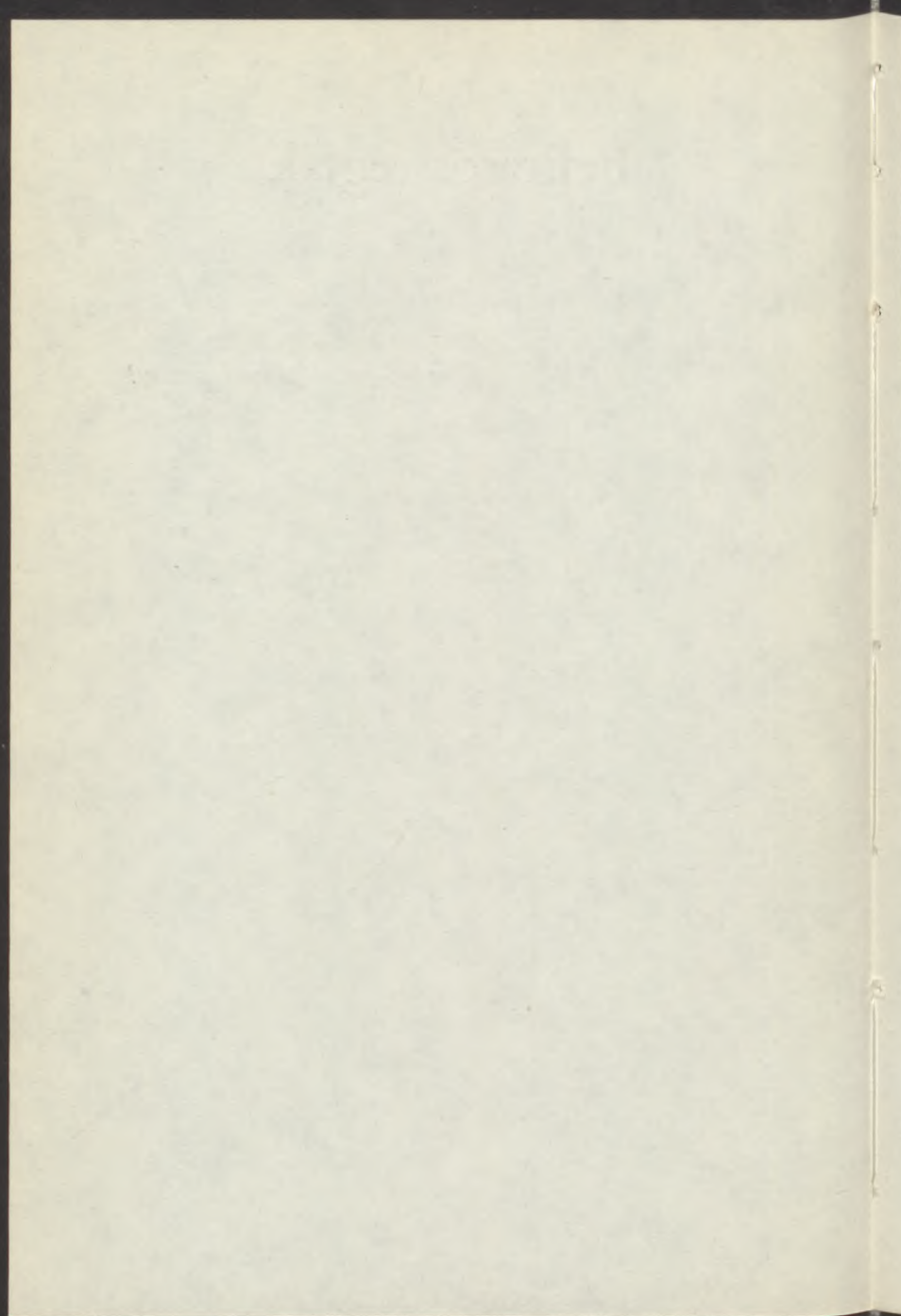
Az eleven kérdez, emészt;
de kiürít a némaság,
s hűlt vérükbe tokoz a vád:
érdemes volt? Ha ennyi volt?

Magunkká nőni semmi mód,
s mássá lenniük nem lehet?

Kiköpött por a felelet!

Feliratos téglák

*Akarva is csak azt
töltsem be, amit boldog-akaratlan!*

Alapkőletétel – feliratos téglák

1. A HÁBORÚBÓL ÉRKEZŐ

Tűzmarta falak közé lép be:
önnön kiégett
emlékezetébe.

Tipor burjánzó hamugyomot,
egy nyomot keres,
mit nem ő hagyott.

Fölé, alá, elé, mögé
füstölgő tátongás mar.
– A légüres csönd árkat szív köré.

Gödörszáj ökrend:
üszökkútkáva – –
lökött falatra emlékszik az árva.

Már maga is, mint foga-vert idő,
oduként bújna meg a fákban,
porlana pudvaként, de zöld haja kinő.

Tönkrefeketít, ami így kizöldít.
Elkeveredve mások életével,
önmaga fölé rétegződik.

Egy rokon mozdulat lenyomatát
bányászná ki a szél táróiban,
kőszemet kutat – s fejtí a palát.

Hiszen minden elkésve megtalált
emberi taglejtés beomlik,
őt temeti alább.

X-ben és keresztben lerogyant gerendák
dúcolnak alá
egy ajtótlán és tetőtlen legendát.

2. IN MEMORIAM S. J.

Egy Voronyezst megjáró költőves emlékének

Ölthetnek-e össze sávokban fölfeslő
havas távolságot
cikkakkos lábnyomok, foszladozó cérnák,
véraláfutások?

Sodró ég zátonya, kilótt tank kőszirtje,
jövőhomokbucka!
Gazdátlan az idő: dúlt síkság közepén
pereg egy kupacba.

– Lophatsz-e, kőműves, csontodhoz cementet,
körömholdzománcot?
S újjáépítőnek, ami rég kijárna:
ön-mentsvárnyi sáncot?

„– Bordám szintjein majd, ha földbe letesznek,
valami megépül:
hajlongnak a nyüvek házukat emelni,
deszkaállvány nélkül!”

A romhalmaz arcból meztelen tekintet:
gerenda mered ki.
Ráncai árkában fagyott könny-tetemek.
Ki segít temetni?

A zokogó szobor

*A Baranya felszabadításáért elesett
negyvenezer bolgár katona emlékezetére*

Kőparázs az Ismeretlen
Katona szeme;
szél fuvint – és kőporhamu
szemhéjazza be.

Dörgölhetné láng – behunyná!
Könnyedzik a kő:
mélyen alvó élőként rí,
készkenője köd.

Kőpalástot szaggat át a
belső zokogás,
érctalapzatot hasít szét,
föld-magmaig ás.

Láttad már, ha roppant vállal
sírni kezd a hegy,
s lepatazkzik ezer kő, ha
mélybe gördül egy?

Siket partra taszított már
mennydörgés-özön?
– Hajnalra a városban sem
marad kő kövön!

Robbanásnyi tömb – elindul;
s ahol járni kezd,
kőbakancsa dobajában
véres csönd-repsz.

Sziklaégbolt visszhangozza,
merre csörtet ő,
s tördeli jég-ujjperceit
az ijedt idő!

Addig jár, míg meg nem szűnik;
s nem kő, nem szobor –
élő húsa résein át
keringél a por...

... Csupasz terek kővállpántján
csillagszenny a sár,
virágpor a csont kriptáin
dörömbölhet már!

Kőgolyó az Ismeretlen
Katona szeme,
rendületlen némaságát
szóra bírod-e?

Salt-Halt

A feloszlathatatlan éjben
fényforrás-idegducok
és szétdarabolt, csápoló sötétség;
visszafelé, végzetetlenül,
önsarjadzással szaporodó múlt,
és üszökcsovás jövő-üstökös.

Idegen álmok beltenyészte
egy ejtőernyőn zuhanó,
óriási szem felülnézetéből:
kallódás, nyüzsgés, bagzás
széthulló és egymást kioltó
Apokalipszis-alakzatai.

A tér betölti az időt;
érvényessége medrét kiszikkasztja,
száraz buzgárjai áttörik gátjait,
táguló körök keresztmetszetében
magukkal sem azonosítható
gyülevész élőlények.

Köztük kétlábon járó,
eleven vérszökőkutak;
arcukra sötét foltok kövesednek,
arcaik elárult országok,
a nagyléptékű térképekről
bármikor kitörölhetők.

A rohanók is, állva megmerednek!
Összeszorított arcvonásaikról
ezüstös füstköd vesz halotti maszkot,
gipsz terepasztal-öntvény negatívja
fordul gödrökkel, homorulatokkal
a behunyt lombú táj helyett a napba.

Az elvadult, elurhodó
kő- és vashalmaz tárgyai kiválnak,
s úgy higgadnak szét külön egyedekké,
hogy legszilárdabb lényegük szerint
véletlenül sem vonatkoznak arra,
mire leginkább vonatkozni vélnénk!

Telep

*Didergő szemüregeket
koppantva fel, a házak
magukba szívják a telet,
és felfúvódva állnak.*

Kopár hepehupákból
drótbokrok düllednek ki:

antennák, úri üzenethez.

De rajtuk csak a szél
moráját lehet venni.

Itt terjengős kátrány mereng
fecskefrakk-feketében;

felszállni – nehéz.

Odébb magányos vízcsap
szaglássza a gödör közepét.

*

Itt konzervként is kapható a szél:
lakószoba-cellányi légvezeték.
Vagy végy amott
egy egész utcavettség
szél-szalámirudat!

A falakban a téglák,
a téglákban a csend –
kulcsra zárva!

És minden égtáj,
egy tűzfalorom szögleteiben;
felbonthatatlanul
együtt – s külön-külön...

*

Itt mindig fú a szél.
Benépesíti egymaga
az időt.

Nyög, roszog, zenél
a romló házak állaga.

Ürességtől dagad ki pukkadásig
a zsákutca-haza.

Egy terhes asszony jődögél:
magába falazza a szél,
kalimpál szélbe fagyva;
hajában friss zellerlevél,
karikás lila hagyma.

*Didergő szemüregeket
koppantva le, a házak
magukba fojtják a telet.
Örökre télben állnak.*

Hang-fény-kép a régi Pécsről

Budai külváros, 1940-es évek vége

A kanyargó, szűk könyökcán
végig, a déli verőn,
tompán gördül a csengés.

Áll a söröskocsi, áll,
gumikerekű spediterkocsi, hordókkal
s üvegekkel megrakodottan:
„Pannonia Serfözde R. T.”

Muraközi kancák
dobrokolása a macskakövön.

Hosszú szünet.

Majd:
furcsa-nagy árnyékuk
lábat vált a falon.

Patkószeg kúpalakú
nyomai a lágy aszfaltban;
feketéllnek az izzó
macskakövek közei.

Kiáltás
csattan; a kocsmá
ajtaja leng. Becsapódik.

Elered a lóhúgy vékony
csíkban a járdaszegélynél,
majd habosan zuhog el.

S végül a szitkok, a tántorgás, meg
a „gyü-te-neee!”

Riadalmas
nyolc pata viszi tova mind, ami zaj,

s négy kereken
kigurul a Búza-térre a csend.

Felgyorsul a múlt

Vörös Évának

Abban a szobában föltámad a hó,
meztelen négy fal közt körbekavarog.
Abból a szobából kizúdul a fagy,
átreccsent faajtót, zsalus ablakot.

Abban a szobában morzsa pattogott,
kicsiny kenyérfiat – kendő fogta fel.
Abból a szobából már anyám ragyog
keresztbe font karral. Bajsom még: a tej.

Ott az ablakoknál nem bókol akác,
tüskéll idő-öntvény s drót-tér-dermedet.
Ha még arra járnánk, kezem elbocsát,
s szemem sem kulcsolja biztató szemed.

Száraz kenyérmorzsák, tejcsöpp s hópihék
zizeregnek ott már a négy fal között.
Forog ciklotronban, felgyorsul a múlt,
ernyőn látok minden támadót s tűnőt.

Téli est egében fényes csillagok,
tollat foszt anyám és szállingóz hava.
Megtömi az éhség, mint dunnát a toll:
hófúvásban ráng az űr gyomorfala.

Horizont a Flóra-pihenőről

Ott messze – a Gyárváros.
S a salakdomb csillesora:
homokóra,
vízszintes.

Elnéztem hányszor is alkonyatig
az időtlen kör-vonulást,
az ingaütés ütemét kiszabó
teli és üres imbolygást!

Döcögve az emlékek huzalán most
lebuknak a percek, ömölni,
s kiürítenek engemet is:
salakdomb lesz, ami nincs már.

Mellembé zárva azért még
nem akadt el az élő inga,
az az állhatatos homokóra
nem szűnve pereg idegemben,
koponyámban is itt
kering ama körketrec, hol
a ketrec is, önmaga, és a fogoly meg a foglár:
az idő.

Elégia tíz tételben

1.

Mint frissen felsikált
kűszöb
előtt a nyári est,
csak elülök.

A kioltott
fehér falakból
hátamba csap,
ami rég lement,
a nap.

Zeng egy tücsök.

De mintha a rög,
vagy a füvek szája
cirpelne,
vagy összezilált
finom üvegszálak –
a csillagok
zenéje lenne.

2.

Fésűn selyempapírt
ki is zümmögtetne?

Gyermekkorom küszöbén
ülök cigarettázva,
mint holmi vén,
kit ez a nyár is
ittfelejtett.
Szemével csippentene
valakinek – s a könny jön.
Elszalad tőle a gyermek.

3.

... Állig gyümölcsben
rostokolnak az udvaron
a fák.
Kandúr feni a körmét
a macskamézes törzsön s lép tovább.
Óriás csöppökként a körték
híznak –

s nem tudnak leszakadni...
Csak ha
a fa
majd megrázza magát.

4.

Álomtalanul a szellő
még most is tesz-vesz:
port gyomlál,
fölmered.
Hallgatódzik a tyúkólnál,
motyog a füvekhez.
Beroskadt kút körött bolyong,
mint az emlékezet.

5.

Milyen furdaló üresség
tengelyforgása csikorog?

Pereg,
pereg,
mint órák belsejében,
a homok,
homokkal vérzik el
a házfal repedése:
a szivárgás ereből
kupaccá gyülemlik föl,
s vált
át
sötétbe.

6.

Csak a szél ne
támadjon föl, csak a szél ne!
Csak a gyors forgás terebélye
ne zúgjon: időm beledöbben.
Szárnyas légcsavarokként
gyökerek kotornak
a földben.

Orrukkal mélybe fúródott
repülőgépek a fák.
Elnémulásuk robaját
hallom: visszhangzik jövőmben..

7.

Ez a nemzedék
álmában óvóhelyeken forog.
Tudja, mi a zavarórepülés,
a légicsaták.
Első gombfoci-csapatát
lelőtt liberátorok
plexi-ablakaiból
reszelte még.
S szomszéd lányunk, Mari,
el tudná mondani:
mi történt a bádogteknő alatt,
ahová bújtunk bombázás miatt,
hogy végül egyikünk se félt.

8.

Imbolygó diófa csúcsáról
ejtőernyős ugrásra készülök.
Nagyanyám moly-luggatta
esernyője kifordul...

„Jesszus anyám!

Már meg nem halt talán
ez a kölyök!”

De fekszik csak, meg nem rezzenne; még
visszafojtja lélegzetét,
nem nyöszörög.

Egy pipitér szélkereke
bolyhodzó forgót fú haján.

9.

Ha felállnék – elsédülök.

Ülök –

s zúg a fejem.

Világrészeken röptetett át –
meddig zuhan vajon,

s milyen magasra szállhat
bennem a jelen?
Ahogy tavasszal fönt a Mecseken
a Mandulást
virágléggömbök emelik: a fák,
megköt szívemben s mindentől eloldoz
sorsom, mely ím: közös történelem,
egy olthatatlan izzású világ.

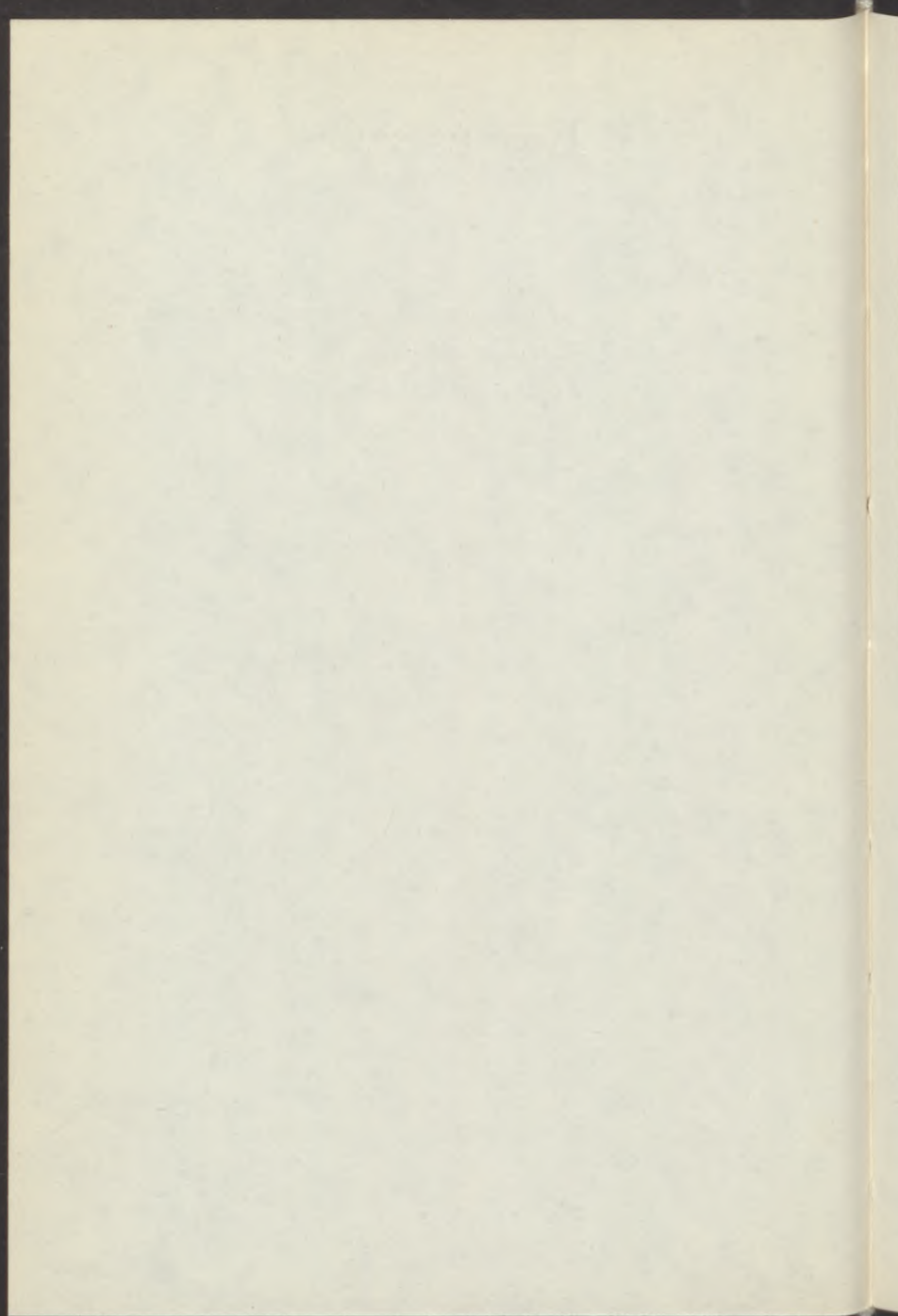
10.

Kamaszkorom hitető álmai
még kísértenek.
Csapkod a kar, a láb rugódoz,
s az emberfia sólyomként lebeg
mind magasabban...
– Már nem vagyok gyerek.
Örömöm mégis fényes égbe fúr,
s termékenyít, ha csappan –

Akarva is csak azt
töltsen be, amit boldog-akaratlan!

Egy és száz

*Magunk megóvni – mennyit ér e holmi?
Lenni helyett – volni,
holott a halál se marasztal?*

Számkivetett Sziszifusz
Hortobágy-országban

só-sömör a síkon
se veréb se tűzok
bevetem búzával
ocsúra ocsúdok

buckáin a bukfenc
nagy port verve érik
kereket old innen
az ördögszekér is

vásárfiául még
jut elég délibáb
hajrá árverezzünk
kevesebbet ki ád

határtalan határ
tenger ráng a rögben
búzát ringó nagy víz
hal-kalászba szökken

peng a pityke halpénz
írmag lesz a hal-mag

akik itt megélnek
soha meg nem halnak

Palackposta Rodostóból

Egy most kifogott Mikes-levél

„Már-már azt gondoltam: éltem, hiszen voltam,
s voltam, mert hitesleg csak annak hajoltam,
ki mintha volna magam.

Sorsom fejedelme, ha hol nem les orvság –
honn élek én itt is. Száműzött: az ország,
s hány világfutója van!

Nagy vizekben lakom; süllyedt tengerárban
csillámcsereptetős hullámhegy a házam,
haltátogás ablaka.

Buborékbokrok közt naphosszat elülök,
bekoppant kagylószáj, némaságot szűrök,
kallódó kopoltyú, végtelent fészülök;
van az ember egymaga.

Van az ember, hiszen volna-e, ha mégsem?

Szabadon sodródom örök feledésben

szemek zátonyai közt.

Gondja, ha kinek van – nékem van magamra.

Színig telt magánnyal padlás, pince, kamra –

jössz-e hát, hogy vendégül időzz?”

Irtás

A Martinovics-per évfordulóján

Döntik döbbenésig
dölyftelen-szép szálfardeink.
Kard-kirántó ritka rügyeink
gyávulnak gyökérig.

Megjelölt fák érzik:
tagjaikban fűrészpor kering.
Messétek föl halott ereink:
élő cserjét vérzik.

Tavasztúlzó példa:
minden irtás újranépesül,
ha a hegyet harsány-ékesül
beborítja vérfa!

Teljes kör

Értelmezések Csokonai két sorához

1.

mutatókként az ágak rángva
merednek égbe téli sárba
karórám hártvás esőcseppet
cipelő hangya csápja reszket

2.

mint zümmögő elektronok
a mag körül kereng forog
a kancsó körül két pohár
s szomjjal szemben úszik a száj

3.

szíj sivít föl a lendkerékre
s beledermes a sebességbe
minden úgy mozog mintha állna
s mi meg se moccan mintha járna

4.

kezdet nélküli alagút
mélyén árnyak vonata fut
és átcsattog akár a fény
végtelen tárgyak belsején

5.

tátongó táska-úr a föld s ég
fölszáll egy esti repülőgép
villámzárként végigszalad
a szemhatáron s elakad

6.

időt csöpög az asztal sarka
holt fából buggyan ki a gyanta
csillogó golyócskák gurulnak
csapágy-csapdáiba a múltnak

7.

térrács-sejteken mézelő
szapora lyukra-lyuk idő
vagy cső-idő két vége nyitva
huzata testünk tolja-szívja

8.

az idő szétdarabolása
egynemű egyenlő kockákra
egy szem cukor nekem neked
édesítsd meg az életed

9.

az idő újrafelosztása
n-számú örök tartományra
sok büszke bérce és benne rés
reng állva s dőlni még kevés

10.

az idő belső széthullása
ismétlődésre s változásra
partjait vesztő folyamatra
s zátonyra futó sorjázásra

11.

mintha üres meder sodorná
a testek kallódó hiányát
a *nem lehet* mint holt folyó
s a *mégis* rajta a hajó

12.

hányódjék versem mint a roncs
vak óceánok árjában
én „láttam a sápadt időt
sereg szű pezsgett markában”

Kölcsey panasza
az országos rendektől vett búcsú után

mint ágán-rothadó almában
a sugaranként lenyelt déli nap
megzárul itt
a tündöklés

nem támad többé már vaktában
csak újszülött reményeinkbe kap
finnyás ínyenc
itt a dögvész

szaporodnak a szolganépek
s ki szabad volna sorsunk beváltandó
nem fűlik a
foga hozzá

ver az isten kit van mivégett
esze ágába nem jut hogy állandó
átka alól
feloldozná

adj a magyarnak egy kis nyugtot
egymaga végzi el azt amihez még
ezer ellen
semmi volna

a szégyenért – így élni tudtok –
közületek már boldogan kivesznék
engem senki
ne okolna

nem támad többé már vaktában
legfélelmesebb előinkbe kap
nagyon jó így
rajta dögvész

mint ágán-rothadó almában
a sugaranként lenyelt déli nap
megzárul itt
a tündöklés

Széchenyi ősze

Tar ágon alma; árnyak nagyhatalma
szállja meg a kertet, némulva retteg,
csend mérőónja: piciny kukac vonja
fonalát inogva
lejjebb.

Gyümölcsbe fojtott, magnevelő bojkott.
Terebély, ha zizzen, tüntet szelíden –
lomb-homokóra... S nézz csak a fasorra:
nyárfák metronómja
ing-leng.

Páncélmosolyban túl soká ragyogtam!
Magházam pokolgép, szerte csapódnék –
örökkévalóság: elbocsátó ág,
miért markolod hát?
Volt s vélt

Idők árvái – van-e mire várni?
Lopótökharanggal ébreszt a hajnal!
Magunk megóvni – mennyit ér e holmi,
lenni helyett – volni,
holott a halál se marasztal?

Tiszteletadás Adynak

1. HAÓTÁTUL ÓTA

„valamiről mindig
valakiktől folyton”

„egyik tizenkilenc
másik egy híján húsz”

„hajdanán haj bezzeg
ha vala valaha...”

„egyik: akár-akár
a másika: vagy-vagy”

„valamire vinni
nem túl nagy valami”
„valamiért mégsem
ennek dacára se”

valami-országban
haótátul óta
s valamíg világ lesz
dúl egy pörparádé:

„jön-e valamikor
valami kor
valami kor
valami csodáké?”

2. A NÉGY LOVAS

Lehetett volna légyen:
tajték-tejútás égen
Apokalipszis lovasai,
kilovagolnak négyen.

Egyedül, mint egy évszak,
együtt, mint minden évszak:
tél, tavasz, ősz, nyár – teljesedőn
egymással lesz egész csak.

Lehetett volna másképp,
s nem esett így, se másképp –
lovaikon a hős lovasok,
nyomukban a Patás lép.

Ama nyaktörő szaltók
az égen, fényt fakasztók!
De a lovas csak ült a lován:
Nagy, Ady, József, Bartók!

Úr hidegéből verve a kengyel vasa –
Apokalipszis négy lovasa!

Egy híján negyven éve

Szemmel tart minket egy halott,
ki élhetne is még, holott
szegény már halhatatlan:
zabi-apánk dörren ránk, férfiként is
fiú-alakban.

A tolakodó kegyelet
szobrokat emel, ahelyett,
hogy cirógatva végre fölemelné,
s a háládatlan, nyűgös, komisz kölyköt
a sinektől visszaölelné.

Kit veszni hagyott a haza:
mint veszni lökött igaza,
sírjában űrt növeszt csak.
Föltámadjon? Hű pásztor, bolond volna,
kit vad gazdája elcsap!

Üveggolyók helyett aki
rongyos zsebéből
most csillagokat pakolhatna ki,
zökögő csigolyákkal gurigál –
fölvész egyet, s a csontlyukon keresztül
csontüreg-szemmel felénk kandikál.

Lágevő nyár

Bartók emlékének

Roppant rozs.
Iharos.
Halvány, heveny mező.

Sziszeg a lágevő nyár,
kavicsmederben
surrog elő.

Lombok zuhognak:
zöld tamponok,
az égést fölitatni.

Tüntető tüneményed
innen
ki tudná kiiktatni?

Te fényes –
kanyarogj elő!

Torlasztó gátakon
át,
világvetelő réseken át –

zúdulj elő!

Te heves,
te türelmes!

Tekeregve hazug
teli torkokat elmess,
csavard ki egyetlen rántással
vére bokrait
annak, aki hazudja hatalmad,
s földdel fojtana el,
oltani hamvasztó oltalmad!

Emészd el az üszköt,
lángévő!

Tenyerünkről tűzzel
etetünk a szélben:

légy az erő!

Belső vázlatok
egy ismeretlen Kondor-képhez

	szög	
rozsdállik		
	deszka nyöszörög	
	feketéllnek a fáknak a görcsök	
	kés	
világít		
	éle vacog és	
	hízelegve könyörgi a jöttöd	
	üt	
az óra		
	némaság-gyűrűt	
	vetnek süllyedve a tárgyak	
	zúg	
ekhója		
	nem hallik hazug	
	hebegése ilyenkor a szájnak	

a csendje

alján körbe-út
hiába ha sírva rohangálsz

az este

megköt mint betont
dideregve a mélyben a vasváz

hidegje

tehetetlen állsz
fegyvertelen a te hatalmad

meg érte

vessz
karmokat növessz
koppanjon csőrbe az ajkad

karmokat növessz

koppanjon csőrbe az ajkad

K. I. túlvilági üzenete
és rövid válasz

Számolva – számolatlan,
rügye sincs – lombja csattan;
a halál ezer ágbogát
rengetheted magadban.

A halál ezer ágbogát
szívedből bárhogy irtsd tovább:
– Harminc? Vagy hatvan és fél? –
van mód, hogy elodázd?

Harminc, vagy hatvan és fél?
Magadról rég lekéstél!
Ön-álmod kísértete vagy,
a legfénylőbb deled: éjfél!

Ön-álmod kísértete vagy;
senkid sincs – nincs, ki cserbehagy.
A részvétet nem ismered,
s ordas se vagy, te vad!

„- A részvétet nem ismerem.
Ráismernék, de nincs velem.
Míg elrohad a rózsza,
türelmet is terem.”

Kallódásaim közelképe

Zsugorító idők.
A kör – ponttá ijed.
Nincs fa. Kisemmizett
árnyéka nagyra nőtt.

A karó önmagát
karózza, nincse: bab.
Körötte kacsba kap,
hurkot terem, ha ád.

Itt pár nélkül szalad
minden párhuzamos.
Egysínű villamos
korcsolyáz kűrt; szabad.

Én is. Kifut e vers.
A vágányok – schol.
Nagy gazban szemafor,
de egy pipacs jelez.

Egy és száz

Türelmetlen kilincselők
bennem az évek, évadok.
Benyitnak századik üres szobámba és
ott is csak én vagyok.
Anélkül, hogy bármit állítanék –
semmit sem tagadok.

Te boldog vagy: hisz kétfejű!
Nékem már az is tévedés, ha sikerül
magamra lelni.

Száz fej-sarjam kissé bajos
egy koponyába visszagyömszkelni.
Magammal váltott gondolat:
új nincset ell a semmi.

Szétválhat-é örökre a láng és a salak?
Vagy e példa fonákja szóljon?
Elsugárzik a rádium,
és megmarad az ólom.
Honnan akasztasz le két nullát
egyetlen életed mögé, hogy
megszákszorozódjon?

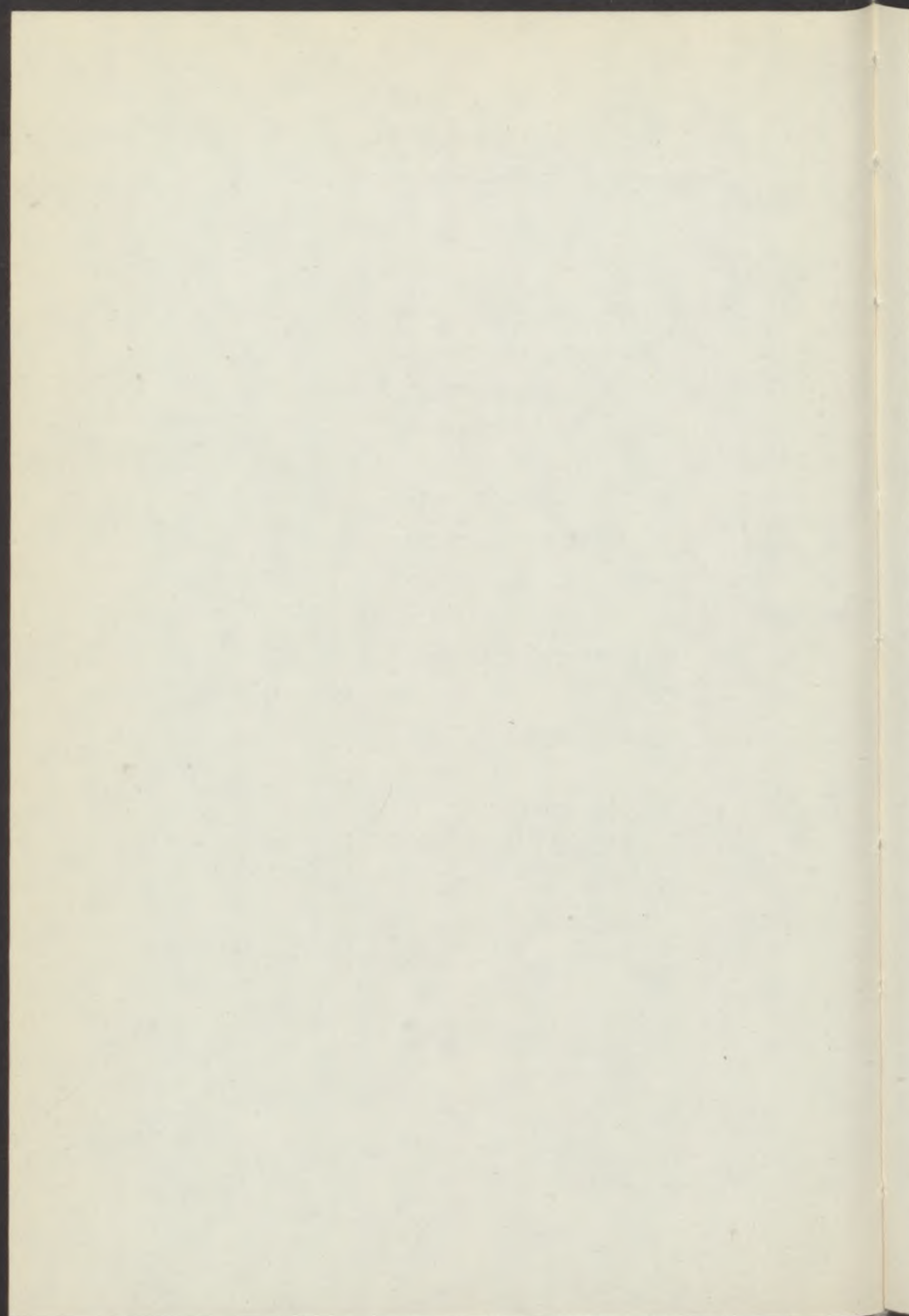
Pax nobiscum

Ironikus párvers az Elsüllyedt csatatérhez, tíz év múltán

Haptákban hadastyánék
kánont dörögve púznak,
fanatikus fenegyerekek
fakarddal háborúznak.

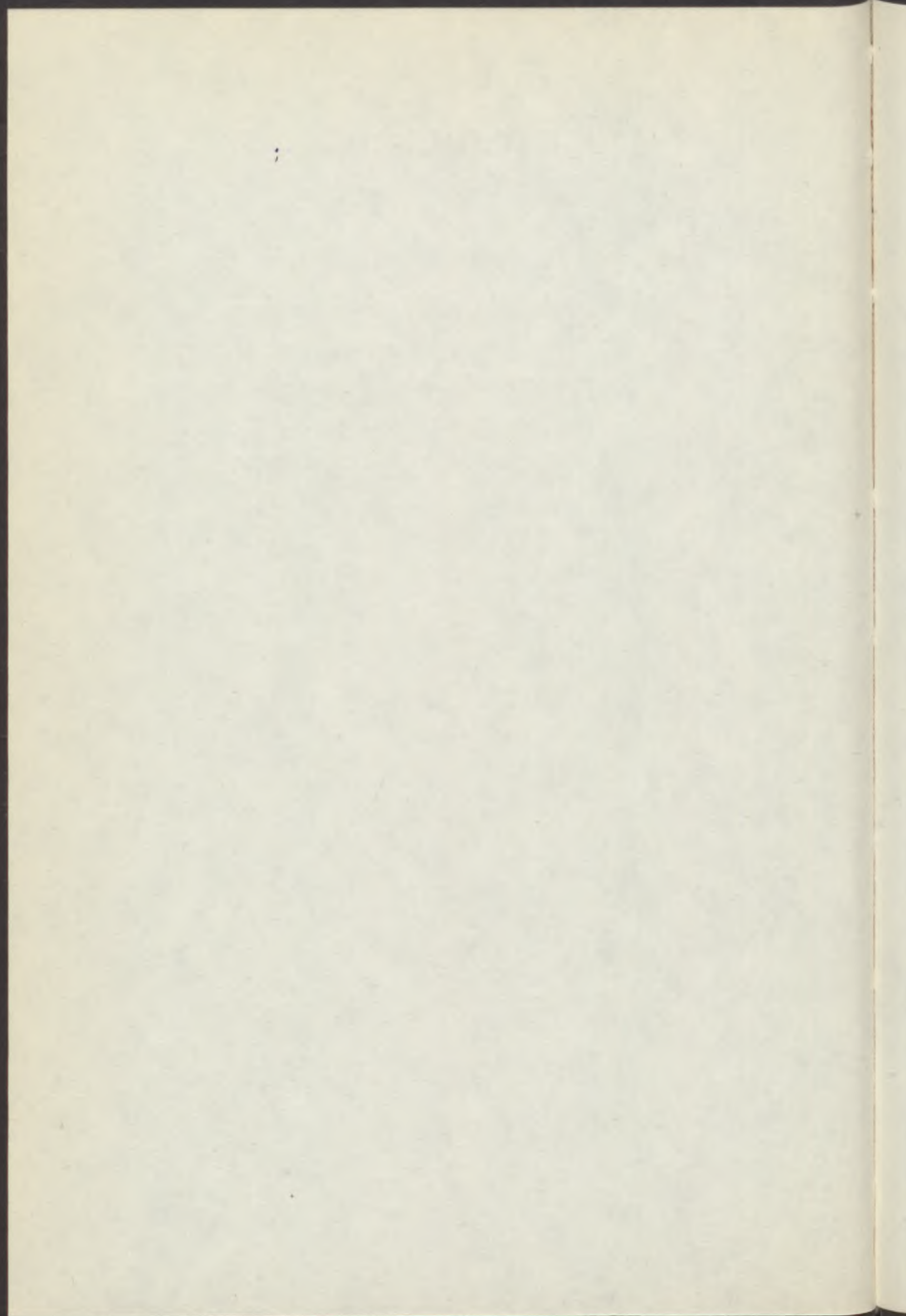
El-elcsendesül olykor a csata
– kiszúrják szemüket,
s ők egymásét,
fakarddal –
felgyorsul marssá,
egyre harsogóbb
a hadastyáni kardal.

Békebeli a béke:
SOHASE ESSÉK SEMMI!
Az unokák mind a két kezüket
fölemelik, ha
– klozetra kell menni...

Ébrenléteim

*A habok belül is szemberohannak
azzal, ami már nem cél, csak irány,
s betartható, bár úgysem érdemes — —
Rakományod: fölösleges hiány,
s ha veled süllyed — csak magadra vess!*

Kapcsolatok

1. A HÍD

Egymásra örvénnyel acsargó
két partot a híd
úgy köt össze, hogy
döngve szétfeszít.

2. PÁRHUZAM

Egy fűcsomó repül bukdosva, föld alatt,
kifordul s égre rúg a cinkeláb gyökér –
égről madár mereszt gyökérként karmokat,
fölszáll rá mind a rög, s *ő ott fent: földet ér.*

3. ÖRÖKZÖLD

Mindiggé zúg a lomb, a szél
folyvást lihegve nyög.
Tisztásra nyílt gyönyörök vadonjában
örökzöld órák levele pörög.

4. BIZTATÓ

Hová sietsz? A nap is este ér haza.
Egyszer éred el azt, ami elérhető.
A bolygók tengelyén s a számárkóro szárán
egyenlő sebességgel fordul át az idő.

5. METAFORA

Az idő és a tér fogalma:
együtt a kukac és az alma.
S a bebábozott pillanat
pilleként bármikor csapongni fölfakad,
ha az emlékezet féreg-fészkekké megszótt
üres lombjaitól meg nem metszed magad!

6. ALLEGÓRIA

Ha fölrepül a hóbegyű madár,
mely most önnön tükörképére forrva
 ring a tavon,
ő felfelé – ikre a mélybe száll,
s e kettős tűnés táruló ollója
kimetszi létét végül, mintha itt sem lett volna;
de hogy ne fájna kétszer utána, ami fáj –
 nincs hatalom!

Örökleltár

pillantásaim levarrják
szemhéjad hogy éj magadban
édesre mint hulló almák

szemhéjadat körülnyírnám
hogy már soha le ne csukhasd
nézz csak láss csak és mindig rám

avagy ez a félig nyílt szem
miként magad nekem tárult
s nem lelhetjük egymást így sem

egymásban is egymás nélkül
önhiányunk elé újra
mást taszítva eleségül

világ is csak MINTHA VOLNA
kiürítő sötétségét
leheletünk bútorozza

pirkadozván csikorogva
kőben hasít élő várost
pillantásod utcahossza

ablaktalan messziséget
tekinteted sarkig tár ki
besétálhat rajta bárki

arcod mélyén arcok sodra

*

nevetésed kihalt terén
fállábon áll a szökőkút
csengő tollat hullajt szegény

holdfény-hantok alól feltárt
hátról két porlandó kéz
kezem készít örökleltárt

Navigare

1.

Visszavonul a hó, s mint kőmeder,
merül fel apályából földem.
Én, szárazföldi hajóskapitány,
mosolygok, mint hajótörés után;
barkaág-flotta ring fölöttem.
Az *innenső* part tűnt csak el a ködben,
s egy évadra csak... Befagyott móló
volt a szemünk – s most lüktet, élni kezd;
no hisz, röpjél, torpedóromboló
naszád: ... *necessum est!*

2.

A költészet, mint túlterhelt hajó,
elsüllyed. Nem kell zátony annak,
kit szabad partok, távoli vizek
– *már pusztán azszal is, hogy nincsenek* –
pánikot ütve cserbenhagynak.

A habok belül is szemberohannak
azzal, ami már nem cél, csak irány,
s betartható, bár úgysem érdemes --
Rakományod fölösleges hiány,
s ha veled süllyed, csak magadra vess!

Jelenlétek

1. A KEGYENC

Ha már a hegy csúcsáról
lefelé gördül egy kő –
legombolyítja az egész hegyet.

Ki ujjlenyomatokból
álltál össze – most eltűnsz
a merülő kezekkel, és nyomod
a levegőben tüstént beheged.

2. A SZOBA

Amint megérkezem haza,
ott-nem-létem, mint vizsla a vadat,
löki elém a gazdátlan szoba.

Ittlét vagy ottlét – aligha jelenlét.
De az ember tanácstalan.
Ha tartozik valahová – már tartozása van,
s nem tudni, mikor, ki vagy mi ellen vét.

Kép(let)ek

1.

zúzmarás köldökzsinórján
magzatként forgolódik
egy ladik és
lebeg

2.

örvénylés hüvelyéből
kirántott kard a pizstráng
eget-vívó tekintet
a vak zuhatag felett

3.

egyetlen hajó
bukdos
lassúdan vonja fölfelé a
mélymerülésű éjszaka uszályát

4.

az emlékezetnek
nincs ragozható ideje
mégis minden ige
a *beálló jövő*-be vált át

5.

egyetlen hal
úszik árral szemben
és forrásig át-
izzítja a folyót

6.

egyetlen madár
röpül
csóvájaként
a teljes ég lobog

Közelítések

madár-hónaljú ég
nyújtózó csillagok

földszínű éj a földben
megköt a gyökerekben
furakvó fény vakondjai
tolulnak vele szemben

turzásuk földkelevény
emelkedő-süllyedő kúpok

félbetört homokórák

fölfelé peregnek

hol a sötétség sivataga
fénybucka-redőkben reked meg

s a fölösítő kígyó
szája függőleges kör
felfalja önmagát a
vízszintes végtelenben
terméketlen tekergőt

a fájdalom spirálisát
a lét-elvűt
a nemzőt

Arc, belső zuhanásban

egy arc mögött a szél
a szél a kürtös hallójáratokban
a csontüllőn s -kalapácson

a szél mögött a homokdűnék
a dűnék nyergén műlovarnók
kecsességével szakszaulcserjék
nyaktörő mutatványai
alattuk vágtat a föld

a homokdűnék mögött kútak
csordultig telve szomjúsággal
mely be nem érte soha semmivel
önmagát temette be
s így feltöltődve is már feneketlen

a kútakban szabadesésben
rég széttört korsók ép bokályok
agyagos szájak forrtak rájuk

s elporladnak a zuhanásban
míg fent a múlt idő vörös dombjába süppedt
kékmázás pattogó cserépedény az ég

enyém az összerakhatatlan
dűledék-kivetette arc
homokdűnék mögött a kútak
csordultig telve szomjúsággal
s a kútakban szabadesésben
rég széttört korsók ép bokályok
az arc a belső végeérhetetlen
zuhanásban

arcom mögött a szél
s Kizil Kir
a robbanó forráság légnyomása

Eurázsia honpolgára
én

Levél Buharába

1976. május 18-án

Él-e még Zulja Szafagynova?
Buhara szőnyege homok-rőt rettenet,
kirántja alólam a messziségeket.
Én még soha
föl nem foghattam a földrengések hírét;
s most megnyílt rám az ég, hogy megtudtam imént,
miképp járt Buhara!

Hol súlyos porból száll föl kupola,
s e sötét lebegés csúcsán vakít a hold:
Ismáil Számáni mauzóleuma holt
úr-medúza.
Kukeládzs medresze s a Kalián-minarét
fölött gólya kereng; fészkének hült helyét
keresve száll tova.

Bozsdulsz-e még, Buhara piaca?
Él a vén köszörűs, aki elátkozott:
ne fényképezzem őt!? Szakálla még lobog,
s villog foga?

Mózes és Mohamed ujjával bök felém
ma is, aztán megint – görnyed köszörűjén,
szikráll a kés vasa!

... Sasliksütők éledő parazsa
pillog bízóan át a hírek hamvain,
s szemenként izzik fel gránátalmák rubin
belső húsa –

Nem múlhat el az est, midőn csapat gyerek
a tikkadt tó körött egy bikát kergetett,
s csészénkben zöld tea...

S.nem halhatott meg Zulja – nem, soha!
A „Mehnomhonaszi Buhoró” udvarán
mennyező lesz ma is; ott táncol s leng buján
sörényhaja.

A vésett *karagacs* faoszlop nem fakul;
s mint Kizil-Kumban is a szívós szakszaul –
élni fog Buhara!

Ébrenléteim

Leningrádi töprengéseimből

Az éjben – éjek: matrjoska-babák
befelé zsugorodó végtelenje.
Lüktető méhben magzat-lányka, benne
csöpp kehely ringat jövődő anyát.

Ami lehet: mind mást szül, nem magát.
A megtestesült – elbukik merengve,
vagy meteorként hull a jeltelenbe.
A nem lehet: valóbb világra vált.

Mint céltáblán a tátongó, sötét pont,
középről indul, növekszik, feléd ront;
s ki tótükörbe lő – csak tízes kört talál.

Befelé gyűrűz, kifelé szorongat.
Vízgyűrű cseng s a parttalanba porlad.
A tízes kört... Adhatod-e alább?

Harmóniát!

Az erdőtől is látni kell – a fát!
Lombrést, lombszövevényt,
a rejtezőt s a rejtőt;
hát ne gyűjtsd föl az erdőt,
ha megszúr egy kis ág!

Nem állapot a béke: folyamat!
Vívd ki: szeressenek,
s a tett legyen szerelmed!
S őrizd, mi teljes világot teremthet:
nyugtalanságodat!

Prométheuszi töredékek

forrás
te fáklya

vízből felzubbant
máglya

és te
gödrök alján motyogó
hamu parázsló szája

*

ember te lefelé
fordított isten-fáklya

repülőgép-ollóval
egy tábornok az ég
szalagját kettévágja

*

füst-fáklya
fuldokol a fa

fektetett 8-asok
végtelenjét viszi
a világ huzata

*

valahonnan
visszahangzó hahota

végül csupán
a csönd maga

de mélyeiből
előlobban
a zöld fáklya
a fa

Platonoszféra

Ki farag furulyapipát
Pláton úrból, a vén gyökérből?
Lónál mégiscsak több a *lóság*,
és tejnél tömörebb a téjföl.

Tételünket cáfolja vajh,
hogy tonnaszám gyártják a tejport?
Magnón forog a nyihogás,
de ölósága színe – pej volt?

A rigó kint csak rikácsoljon,
hogy reggel rikkantani rossz –
ez az ő *önkifejezése*,
s rábólint egyet Plotinosz.

Kukoricaszemek a kályhán,
a sárga kidurran fehérre –
visszhang jába botlik a hang,
s elhal, hogy ön-csendjét megértse.

Ezért ne faggass, kedvesem,
hogy önszántadból únd-e Kantot.
E kantinos csak kantárt árul,
s ostort fonnak az *unbekanntok*.

Az *Urteilnebmekraft*, ugye,
hiánycikklístát vezet máig,
s még jó, hogy annak van a legtöbb,
akinek *nem fényűzésből* hiányzik.

Agnoszticista ráncokat
vet homlokán a konyhaszőnyeg,
kifő a lényeg habosan,
fazékból marhabőnyeg.

Ezért kedvenc helyem a konyha.
A csapcsöpögés Hegelt bifláz:
háromszor csöng délben az óra,
ebédre *triádát* tirádáz.

Marx felé bök a mutató,
Georg Lukács *magára érti*,
zsebeiben szivarhamu,
a szivart magának ítéli.

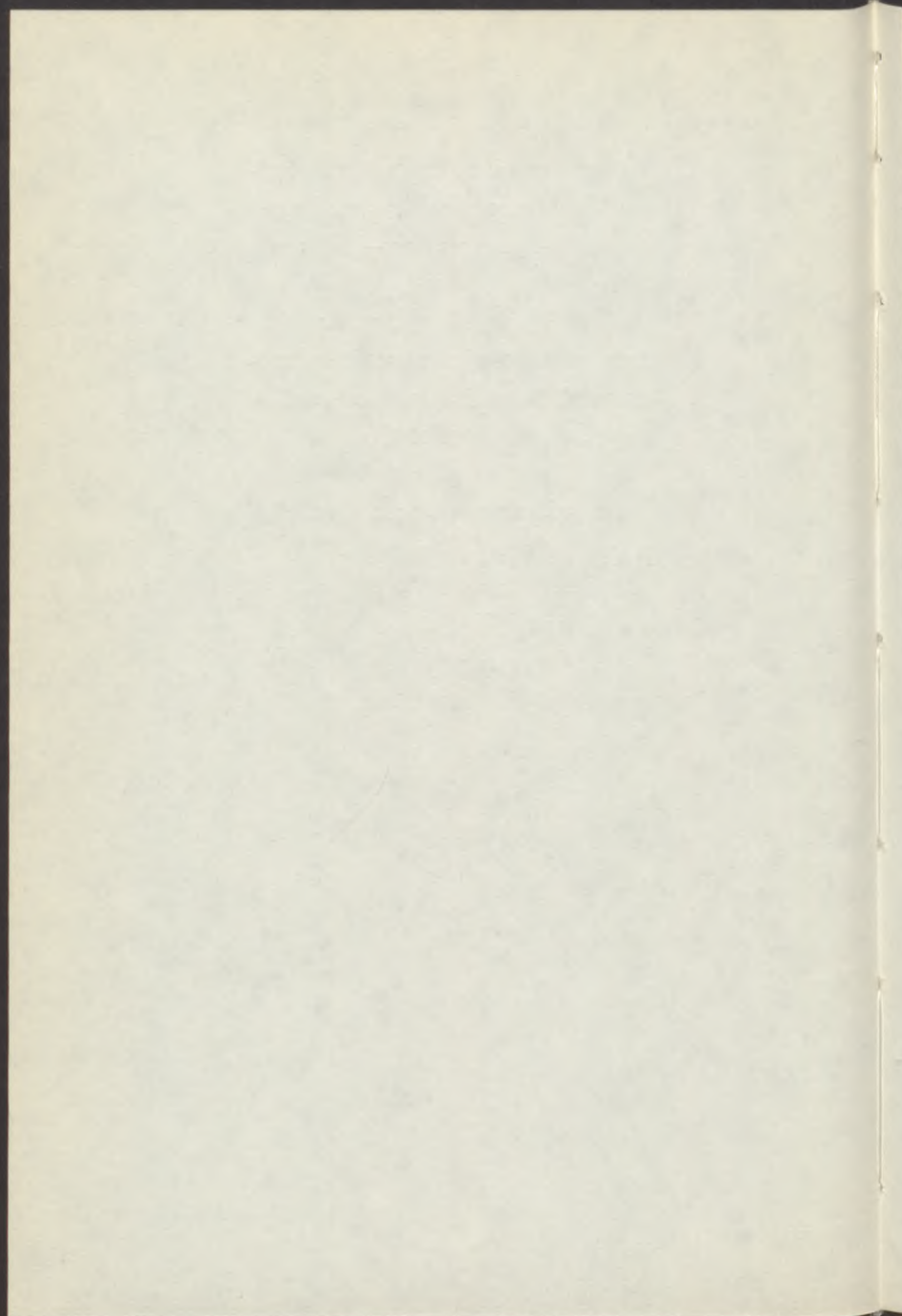
Étel s evő helyet cserélt:
rajtam éppen egy csirke rágott,
midőn Heideggert kapisgáltam,
és – mint a vak tyúk – Kirkegardot.

Alámerülnek a *premisszák*:
már minden tétel téged tételez –
mit szólna ehhez az a *két-eszű*,
két-bitű Arisztotelesz?

Mint szilvásgombócot a prézli,
a lassú alkonyat *beburkol*...

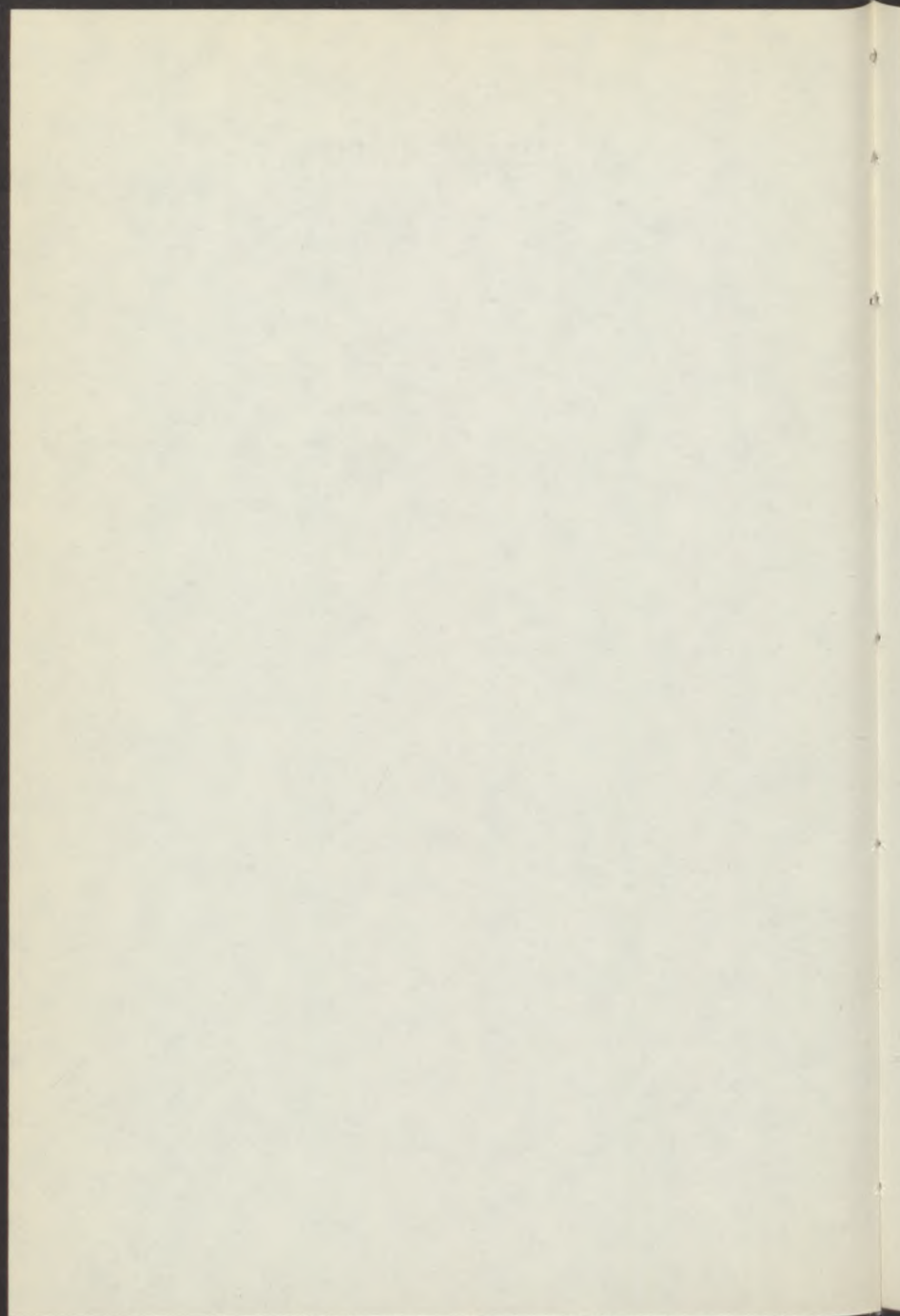
Ide, ide,
ideák ideje!

– Ki farag furulyapipát
egy *bütyökmentes* úrból?

Alany és tárgy

*nézni
nem az ember
szemével
de a szemcsés
szemes anyag
sugárzó
önszemléletével*

Emlék

Lelket nem lel a lelemény,
testiesül a tünemény,
az emlékeknek súlya van,
de hagyd a mérleget –
kettős lényükhöz foghatóan
madár zokog a fán
a rég lehullott lombban,
de *akkor* még
zöld volt a fa,
de *mai* már
az a madár!

Művészet

Rostos húson is átdöf a kés,
s koccanva áll meg a csontban.
A jelentés saját csönd-héjában akad fenn,
ha szavakkal kimondtam.

A csonton-túlít, csonton-innenit,
s magát a csontot is, megfaragni: a csontban!
A zengés szobrait, add, hogy a némaságból
csönd-vésővel kibontsam!

Miként?

Mi szabja meg a költészet mikéntjét?
Eszköztelenség, életismeret,
s mindenekelőtt: lemondani önként,
amiről gőzös fejjel nem lehet.

Mi szabja meg a mikéntek mikéntjét?
A számár is, tanulja az „IÁ”-t.
A szabályt rúgd fel – soha ne a törvényt!
De rád hagyom... A te dolgod. Csináld...

Csigázó zene;
hangcsiga

csigakürtből
hangtüremkedés

tapogatva
lát a remegés

négy szarv
négy évszak kioltott
illatát puhatolva

a világban
hol kéz helyett
ízelt vaskesztyű
tapint

s erdő-mező zenekarának
különös belső hallással
a zúzmara és a korom
süket karnagya int

ilyen zene elől
a huzatos fülek
vattadugókkal tömve mind
s ólomplombákkal védve

csigakürtből
az eleven
hang húsa már
kitépve

Fenyegetések, július

holdtalan éj
becsukott borotva

borostás arcom
tűzpecsét
ráég ablakodra

zsugorodva
sül meg
az üveg

Holofernész véres fején
az űrön át
Judit üget

idelenn
gizgazon fennakadt
csomós
szőke haját

lenget a szél
lobogtat
hosszan kibont

behegedt seb-szád
fakadjon föl
nyomaveszett múltamról jövendőlj
ítéltetésem idejét
kimondd

torkom fölött
súlyos száraz ág
játszik guillotine-villanást

hajnalban kel föl a hold

Nirvanapolis, de Chiricó

a kőkockák
 feszes csöndjével
fa árnya játszik
 vakszimultánt

ha eljön
 a fekete nővér
arcomhoz
 arcával simul tán

öléről
 ébenfa-hamuban
készül parázsló
 lenyomat

elfúlt szavak
 tömegsírjából
exhumáltatja
 hangomat

arc nincs

szem sincs

csak a szemöldök

denevére

ha fönn-repes még

elköltözik

a csont a csontból

az időből

a véglegesség

A jeltárgy körülhatárolása

Lohol a kutya állkapcsában keresztben áll a lobogó
csont
Sehogy nem fér a végtelenbe mely szűkülő V-alakú
Szaladnak a kutyaiban a csontok
Melyeket majd pőrén kap szájba a múlhatatlanság
stafétája

Csont kajtat csontot
Elakad kutyaftutában fogsora zárja a kulcscsontra
kattan
Helybentrappjában menthetetlenül jobblétre
szenderül
Orrlikaiban a vér szimata szivárványszínben
kivirágzik

Aki elé pillanatonként szétrághatatlan álmokat vetnek
Fakutyavigyor kárvallottja nélküliségek házörzője
Mancsára fektetett fejfel bóbiskoljon mindigé
ímmár
Szőröcsomók és madártollörvény ökredez ugatása
mélyén

Ez a kutya korántsem ama képzeletbeli
Holott e földi téreken iszkolni nem látod semerre
Ez a kutya csak A KUTYA
Horpasza emelkedik-süllyed laffog füle egy futó
nesz nyomán

Hóléroskasztott teteméből lidérc csapódik égre
nyelve
Nyalogatja a csavargó szél kezét gazdájává fogadná
Elásott csont örökmécse virít a föld mélyén
fél méternyire kallódó koponyájától

Az ember magányos kutya amíg csak magáért ugat

A hetvenes évek költészete

Jönnek a szintagmák szerelői, a lelki csőművesek,
a jelentésküszöb betonozói.

Jönnek a képtelenítők, a metaforák felszedői,
maguk falábú tűszerészek.

Jönnek a gondolat visszakozói, a bontás építkezői,
kérdőjelkampó kérdőjelkampón himbál, óriásdarú
emel ürességet.

Jönnek állványok ácsolói, de a levegőt tatarozzák.

Jönnek a ragozás szadistái: eleven hallójáratokba
csőtörnek csavarmenetet.

Jönnek: kattogásfelelősök, zajbiztosok és lárma-
örök.

Jönnek az igék markec-macái, a jelzők stricijei,
a beszédes csönd sztrájktrőri, fényes fonémák
zsebesei.

Jönnek a szó mutatványosai, expanderként gya-
korolnak a kapcsos zárójeleken.

Jönnek a szellem szemfényvesztői, Hegel köcsög-
kalapjából angoranyulat rángatnak elő, Bergson
nevető embere krokodilkönnyeket nyel.

Jönnek vendéghajas hidalgók, piros disznó makkal
álmodik, tökalsókkal nyerik az ultit.

Van, aki fókaként, a feledés vizében, orrán egy
felfújt O-betűt táncoltat.

Van, aki kardnyelőként tünteti el az imperatívusz
jelét.

Van, aki ugrócsapat egy személyben: ő dobbant rá
innen egy rímre, s ő repül fel a *túl*só oldalon.

Van, aki pontként kilöveti magát egy I ágyú-
csövén.

S ihol a női idomár: idomjainak ára van.

Jönnek.

Vannak.

Ez meg itt, kérem, aki guggol, nem hinném, hogy
kárpitós. Késsel egy régi matracot hasogat. Markában
afrik. Teligyömöszölné vele az eget!

Alany és tárgy

Behatolni a tárgyba: ahogy
a férfi a nőbe alászáll!
Csöpp láng csírája – teljes éjt kibont;
az *Ismeretlen* petéjét viszont
világra segíti magod.

Beleveszni a tárgyba: amíg
kioltja *amaz*, alanyod ragyogását!
Sötét mélyben parázsllepke köröz
szén-csúcsok közt – idegen ismerős:
hamuhimporú gyors szavaid.

Fölemelni a tárgyat: ahogy
tengert a vihar tölcsére kap égig!
A visszanyesett télutói fák
zúgatják úgy *magukban* a tömött koronát,
mint most te e gondolatot.

Ars poetica I.

Szappanbuborék: csupasz ős-szem.
A szél hullámain lökődve,
űrt harapva húny majd a földbe.
(Szemgolyókkal talpig betölten,

hány véres látomást előltem!)
Arcod bolygójaként körözve,
alig várom: roppanjon össze,
s mit látna még – MEGLÁTNI győzzem!

Füvek dárdáitól faágig
szökken, megfürdik mosolyodban,
– s miként majd ez – semmivé válik.

S majd töprenghetsz: ki vagyok én!
Üresség egy szappangolyóban?
Szívárvány a felületén?

Lírai kommentár Hegel:
„A művészetek elhalása” tételéhez

Zoltai Dénesnek

Mert céltalan a világegyetem,
de van célom – nekem,

s bár gyilkol is és halálos az élet –
van célja az emberiségnek,

mert vágyaiban mindig többet
akar ki-ki, mint amennyit betölthet,

de ha még ennyit sem áhítana,
az űr állkapcsa is,
csak ásítana – –,

mert én előbb-utóbb – bevégezem,
és végtelen a világegyetem,

de amíg a szívem dobog,
s végtelenebbet elgondolhatok,

s a világ hozzám képest:
naphoz a mécses,

s mégis, lemondva ilyen végtelenről,
csak azt teszem, mi kitelik erőmből,
szövetségre lépve az elemekkel,
melyekre bomlunk s bennünk életet lel
s értelmet valamennyi –

nem fogok rögeszméimről letenni!

Nem mondok le az alkotásról,
s változva is, a megváltoztatásról,
nem teszem le a tollamat!

A világ is csak folyamat,

s hogy bennem meg ne szakadjon,
őt is magamból kell majd visszaadnom,

de gazdagítva is már általam,
megadva érte, bármi ára van!

Ezért sem általában,
sem kinek-kinek a saját korában

nem lehet – s nem is fölösleges holmi
a művészet: hiszen majd meg kell halni!

A költészet:

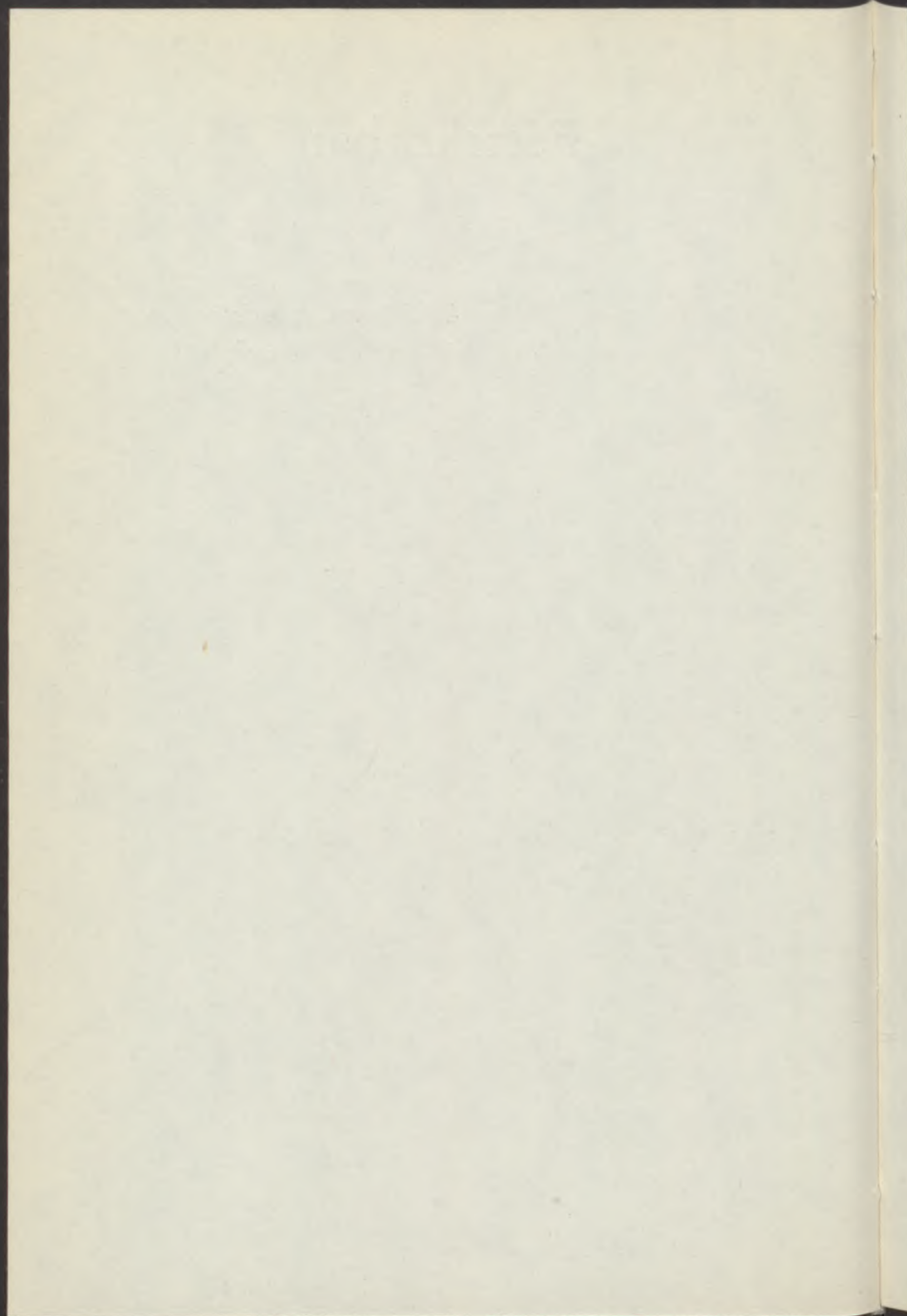
világhiány és énihiány között
megvalósuló közvetlen valóság,

élet és ítélet,

s harmadikként, együtt e kettő:
a „Mivé lehet, ami van, s mivé lett?”

Férfikorban

*Vagyok trilliomod emberiség-történet,
aki akár egy sejthen újraeszmél!*

Aranykor

Augusztus, fekete méz, homokban elheverő
markomban cseppenként gyűlsz föl – harmatvíz
vadpatanyomban.

Virágpor csurran a porba, szemcséik összetapadnak,
tücsök- és egérlyukakban tündöklő aranypogácsák.

Könnyű, kerek kenyerekből rakta ki tested a nyár,
párálló káprázatokká hevíti illataid,
árad a rét iramában, a fák gyökeükbe leszívják,
duzzad bennük a dél, pattognak évgyűrűik.

Ínyemen ínséged íze, szétizzik érzékeimben,
lakomám és alamizsnám: éhséggel éttető éhed –

augusztus, fekete méz, itasd át csontjaim is,

zöld nyelvét
lökje ki érted a fű, zamatoddal
teljen a tenger!

Szerelmes vers,
némi vegytani utalással

Fém-nátrium vakít,
sustorog a vizen.
Szeretlek; szép kísérlet –
elfogyok, azt hiszem.

Az olthat el csupán,
ami még lángra gyújt.
Sárga csóvádba zárva
futkoss csak, nátrium!

Lángod sötét hege,
zord vizi üstökös,
az örökkévalóval
egy-égbolton köröz.

S az elnyelt ragyogás
még mélyebbről lobog...
– Felszívhat szőke fényed:
átlényegítve lényed,
én benned ragyogok!

Végül – a képletet:

$\text{Na} + \text{H}_2\text{O}$.

Fogyj el velem, ha értesz.

(A folyamat
nem megfordítható!)

Férfikorban

Visszamazatosodni!
Kilenc hónapon át, mindegyre zsugorodva,
nemlétünk összejtéig!
Mind tompábban – de élni! És megélni,
ami *addig* történik.

Mostoha anyaméhben,
hol a köldökzsinór hóhérkötélként rándul,
nyakunkra tekeredve –
mosolyognánk és intenénk: „No, jól van!
Csak ne olyan sietve!”

Születést vég őrizzen;
mint kezdet a halált, csontketrecben a húst e
semmivel összezárva!
Moroghatna a fenevad, s ledőlhet
sejtjeim köztársasága.

Mert *én* leszek szabaddá:
absztrakt személy, aki jelenvalóbb a csontnál,
s bármilyen kövületnél.
Vagyok trilliomod emberiség-történet,
aki akár egy sejtben újraeszmél!

Szépasszonyvölgye

A zöld, tüzes tüdőket
hörgeti bronchitisz.
Elapasztja, -aszalja az almafa asszony-
díszzeit is.

Szerelem-kopár erdőt
dajkál dúdolván a domb.
Magamat rohamodnak, a lángnak a száraz avart
már megadom.

Szemeidbe, a szép gonoszakba
hasítson fájva a fény:
ez a vak ragyogás, ez az édeni tűzvész
még az enyém.

A nőt, aki emtetett, ápolt –
lám, elfeledem.
Szövi már busa lepke, kiszabja kaszáspók
szemfödelem.

Ocsúdás

Mint finom hamuba lehullott esőcseppet
befut kopár homály,
magába fordul és forog, forog szemed még.
Görcsös rezzenettel megáll.

Köldököd még emel: mint vizek legmélyéről
felszínre száll a kő –
emelkedsz. S mint a kő a benne fennakadt
légbuborékot, őriz az idő.

Én is, egy perce még, a szírom-alagútban...
Szikrázó révület:
húsodban dózsölök, mint darazsak a mustban,
míg beléd nem veszek.

Eleven magvaim temettem méh-boltodba!
Sorsuk most visszafáj:
szemem (lehunyva is!) a mennyezetre retten,
mint kire tetszhalott éj őrijő ébredése vár!

Gomolygások

A szél lépcsőin fölfelé
hajad a fénybe botlik

Fűz varkocsa nyúl le kibontva
a föld alá a holtig
aki lesöpri ágyékáról
s hónaljáról a sárkeverte szőrt

A nyom nélkül eltávozottnak
seb-lábsora az aszfalton kiüt

Egy páratlan talp kölennyomatát
nem meri kézbesíteni a posta

Vén szakállam a vízben tapogat
a holtak köldökét bogozza

Ez az idő a csuklóról lecsatolt karóraké
ocsúdó remeteraké

Szempillák záporában
meztelenül az óriási szem

A szél lépcsőin fölfelé
hajad buzgását csöndben terelem

Skorpió jegye

Harmincnegyedik születésnapomra

Hideg izzás fészkei: kövek! Október vadludait
delejjel a földre lerántva, halálba igézve,
milyen évszak-nélküli zord ragyogás tojását
költitek kotlótlan ki, mit szabadítotok égre?

Fáradtan figyelő madarak szemeként
pislog a tócsa, a jég hártája befutja,
lekoppan –
Meredek zuhanás álmába merülnek az ágak,
szárnyaikat föl a Holdba süvöltve söpörte
a szél!

Egyetlen magasan-hajló fűszál: dér-gyantázta
vonó
hegedül most, búgat üres, nagy eget, rí –
Önnön súlyukká tömörödnek a tárgyak, a torladt
hömpölygésben a szögletek, élek az űrbe
merednek...

András-nap táján

Szombat? Vagy kedd? Melyik
nap ez? S ha van – ma van?
Visszaalszom magam
megszületésemig.

Szuszogva nyála folyt,
nő-farkas emtetett –
belül fog-rengeteg
az ősz, e lágy gomoly.

Áramlok orrlikán
füstölgő leheként:
nyurgulok jegenyét,
pozsgok dértulipánt.

A betöltött hiányt
a jég kihívza majd!
A pántolt űrt robaj
veti szét...

Ki kiált?

Csupasz fán – alma: rőt,
fényes, tömör sikoly,
csönd – és leesik... Oly
szorongó árnya nőtt...

Ha nem – hisz jól tudod: nem!...

Ha nem – hisz jól tudod: nem! – mért nem
szerettelek?

Eleven szárnyasoltár – megtérdepeltelek!
Kapdossanak el vadvizek, tépjen a tűz tajtékja
széjjel,
örvénylő szőke hús, rengő öl-rengeteg!

Lavina-elefánt, te, törzsemen fönnrekedt!
Zúdulva temettél be – én legörgettelek...
Kavarj fölém fehér vihart, csavarj hó-gyolcsba,
förfögeteg láng,
jég-máglyán csecsemő-múmiád hadd legyek!

Boldog vagyok. Hisz bennem sincs már könnyörület.
Szenes csontjaink ágyadon keresztbe rakva
füstölögnek,
vagy mit keressek itt? – Sosem szerettelek!

Omlékony éj

A csillagok, a csillogók,
fölfelé-növő cseppkövek:
az ember-kín, a földi bú
csöppjeiből kövedzenek.

Hej, csillagok, egymásra forrt
veríték- s könny-kristálykúpok!
Velük szemben két meztelen
melled csúcsa vet lánglobot.

Omlékony éj! Barlangjait
gyönyörünk hulló gyöngyei
dúcolják alá, hol a könny
robaját a Styx görgeti!

Kéretlen zsoltár

Hogy mindenek beteljenek,
mint titkokkal mélyölű tengerek,
betölthetetlen szépséged betöltöm.
Ahogy folyamok rengenek,
hurcolva új és új eget
az öbölbe, hogy darabokra törjön,
s összeálljon *újra, egyszerre mind,*
álmaink törvénye szerint –
benned lel tükröt múltam és jövőm.

S ha már minden megáradott,
elhalmazni a mindiggé-valót,
világokat hordok öledbe össze.
A víz szájában póre csont,
mit parti kő alól kibont,
s virágos ággal úszik el körözve.
Malomkerekek tajtékseppjeit
hozom egyenként, hogy beidd,
és lényed mindet boldoggá fürössze.

Ami él – megindul feléd.
Anélkül, hogy ámulva sejtenéd,
jelenlétedbe merül alá minden.
Mint régvárt utazás előtt,
süllyed beléd e délelőtt,
s templomkereszt nyúl ki, hogy búcsút intsen.
Zenés város, szőlőskert, zöld vadon
köt ki benned s ring szabadon;
petefürt-csillagzataid az égre fölkeringnek.

S kit tenget tündöklő valód:
rozsdás bádogszavakba horpadok.
Eldajkál – és kilökhét kedved kényre.
Úrrel telt konzervdobozok
pokolgép-arca elforog,
belefúródik partod fövényébe.
Tünődhetsz majd, mekkora robbanás
érik benned, s milyen csapás,
hogy nem húzódhatsz csöndje kráterébe!

A legkihívóbb nincs: te vagy.
Számold fel, töltsd be, vagy add ki magad,
hogy önszerelmed örvényébe lássak.
Tárd ki a sziklás martokat;
s mit hullámsírod tartogat:
fölvetheti-e a csillámló látszat?
Félek: *nem vagy*, nem csupán rejtezel...
Csak oly valóság rejt ezer,
hol a semmi a mindenségbe átcsap!

„Se híja, se hója...”

Töprengés verseskönyvek mellett, 35. évemet taposván

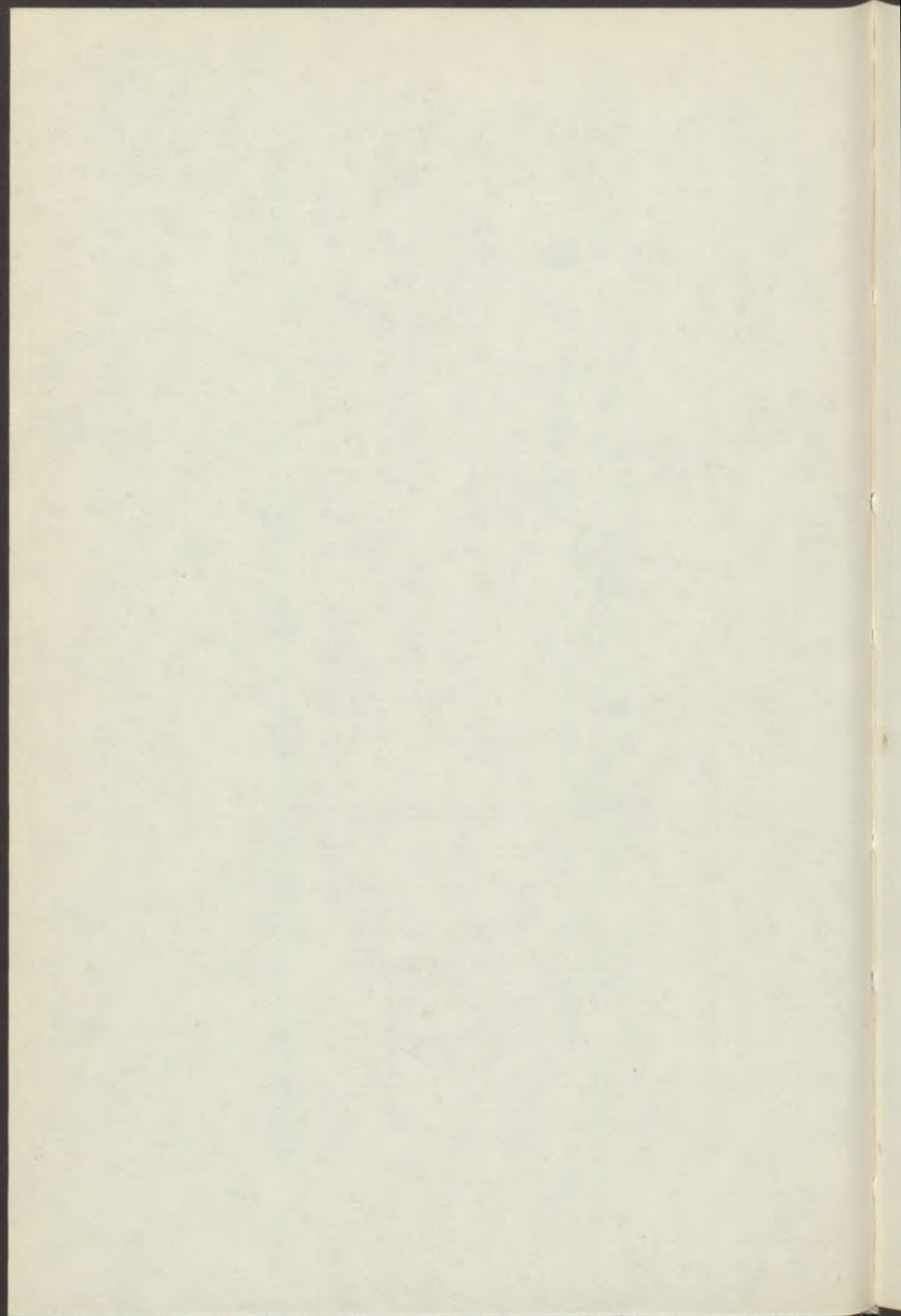
A szívem, a vállam erős még,
se híja, se hója hajamnak,
s ha tagadnám negyvenegy őszét,
hihetnél friss-fiatalnak.
Ép szellemem és a gerincem.
(Csigolyámban a mész sokasul már.)
Gyülevész birodalmam: a nincsen,
s *ami lenne, ha volna* – koholmány.

Ami lenne, ha volna... Vajon mi?
Mi kellene, mondd, mi hibádzik?
Példást még futja dalolni,
s mersz *majd* cselekedni gigászit?
Mit akarsz, mire vársz, mire áhítasz,
ki ígéz, hova jutsz, ha elindulsz?
Bezárul a válasz; e nyár is...
Örülj, ha megáll egy üres busz,

örülj, ha Budára a kompon
átúszol egy óra gyönyörre,
s nem pottyán a satnya falombból
finnyás hernyó a sörödbbe.
Örülj, ha sötét szemeidre
még visszaragyognak a lányok...
Örülj: *aki többre se vitte,*
förmedhet: „Még mire vágyott?”

Itt kell magamat kiröhögnöm!
(Önirónia... Hm. Kiderült-e?)
Ki ránt ki e kátyu-időből?
Rám-forr vad iszapja gyűrűzve.
Ragadd meg az üstöködet – s föl!
Mindennapi már ma e példa:
magadat – te cibáld ki e helyről,
ama Münchhausen te legyél ma!

Nem adom magamat meg a múltnak!
Sorsunk – ez a dolga – betelhet;
de bennem idők igazulnak,
s igazolva, jövőbe emelnek!
Utólag – minden előzmény.
Se hitem, se lejárt fogadalmam.
A szívem, a vállam erős még,
se híja, se hója hajamnak.

Kietlen ünnep

*Üresség-fölitatta tereken
jelenlétük biánya tüntet.*

THE END

THE END
OF THE WORLD

Télutó

Varjak varrásait
fényollók fejtik fel az égen.
Kisdéd jégcsap szopja,
elcsöppenve, ujját;
a vénje fagy is engedékeny.

Úgy érkeztél te is,
ahogy az évszakok születnek.
A fehér farkast is
fakószőrű ebbé
símogatod, úgy kell sietned.

Így maradsz – magaddá.
Szeretetéhes fenevaddá.
Ki dob sosem hulló
hógalambot égne?
Lezuhantja-e ordas bundád?

Négy orfúi plakett

1.

Pityerész a szöllő
a szüretelő nő
tenyerén, mely most napba emeli.
Pislog a tő: lompos,
pöttyös szárnyú kotlós.
Potyognak arany fürtök szemei.

2.

Ezüst üstök röpdös:
az ősz, a vén ötvös
kalapál csengő rézleveleket.
Tüskebokrot formáz,
pattog ágbogon máz:
minden míve fényes, kemény, kerek.

3.

Füst csap le. Partba váj.
 Barlangol a homály.
 Horhóvá mélyül horkoló gödör.
 Tócsába fúlt bogár
 szemén fagyos sugár:
 jégkristálytűről gyűrűz körre kör.

4.

A völgy tava fém-
 rozsdás felületén
 durva árkokat gyúr a horpadás.
 Körötte ragyás
 göröngy-ragyogás,
 vaslap-rogyás, vaslemez-roskadás.

Őszi foszlányok

Mint kovakő szaga
a pattintás után,
szúrós és hirtelen a reggel.
Kíméletlenül csiholódik
szikrázó délelőtt.

Hasogat
a levegő feje:
tündöklő kékben visszatérő,
elűzhetetlen gondolat:
fürkésző ölyv kering.

*

A régen elhagyott,
lakatlanságtól bűgő-pörgő
mozdulatok csigaházára
föltekeredik
az ökörnyálként száladzó tekintet.

Se vége-, se kezdete-utcák.
Az üres ablakkeretekben
csak önmagukba látnak
a nyitott szemmel alvó
arckövületek.

*

A tárgyakról
már rozsdaként pereg
véletlenségük és
jelentéktelenségük;
s mind eltaszítja csengő árnyát!

Az évszakok mágnesese kellene!
Összegyűjteni
az örvényekkel gyérülő őszt...

Földönfutó lesz minden falevél
előbb-utóbb... Zörgő farkú egér...

Nyirkos lyukba menekül a nap.

Nyelvtani ősz

Az üres almafák most
dühöt érlelnek háborút teremnek:
kőgolyó-gyümölcsökként
zúdítják le
a szelet ágaikról –

Fut az ég
üvegén
véres repedés
tíz
a téboly tíz körme karistol!

Ragok
jelek
képzők özönlenek
lecsattant nyelvtani lombok
illeszthetetlen izületek

Toldalék nélkül mered föl a szótő

SZERET-

Egy szimbólum vallatása

követ repeszt a gyöngé szívdobaj
aranypáncélon porcos csőr üt át
acéltojásból születik madár

az emlékezet üres gömbjeit
csörömpölő mély vizek görgetik
 eget felejtés hármass kulcsa zár

ha nyár ha ősz csak télként csikorog
rozsdás a nyelv rekedt dalt sem forog
lép a madár mint ki rugóra jár

a csűd a szárny a bóbíta a begy
ércpikkely-zörgés fémszilánk-elegy
radarernyőként fordul rá a táj

jelenléte mágnescsapdáiból
ki szakad ki a tükrökbe ki forr
ki csípi nyakon a másává lett hiányt

ellentett énjét kisemmizi-e
aki nem formál jogot semmire
ki nem használ bár senkinek sem árt

harapd le inkább szóló nyelvedet
mintsem föladd éltető elvedet
el nem dalolt dal zendít hét határt

nap hold a fészke csillagot szakít
étkéül immár világtól akit
acél- arany- s kőhéj hiába zárt

Mélyvasúti szemle

„Soha nem lesz már vége?” – sír föl egy
ki-be csapódó állomási ajtó.
Csak én hallom, mert néma még e jajszó.
Kiszakadt, zúgó sóhaj a tömeg.

Mint temetőben, ragyog egy öreg
sírkőszobra a lassúdan hanyatló
lépcsősoron. Odébb egy sárga mankó
világít. Lejjebb mindent moha lep.

Zöld fény forraszt helyére egy anyókat.
Mellette batyuk: súlyos tönkű gombák.
A Föld mélye leszívja mind magába.

Fölfelé: fiatal hús harsogása,
testek tárlata; feszes fenekű nő
szökken elébem – nagyvárosi únő.

A világváros tömegében

A mozgólépcsőn állva csókolóztok,
vagy bújjátok az Esti Hírlapot.
Cipőtök bárhol csont fölött tapod,
míg szemetek a Pillanatba botlott.

Mint kezetek a gyorsuló fogódzót,
más gondoknál időző agyatok
el-el ereszti a Gondolatot,
s kap bár utána – megszaladt, ha ott volt.

Bennetek, akik rohantok csak élni,
legszebb ügyem magát utól nem éri,
holott, mit én nem – tudjátok ti bizton.

Ti valahová mindig megérkeztek.
Értetek indul, ki utazni retteg,
s jó oka van, hogy egy útban se bízson!

Munkásszálló

Hol asszonyi szél szaglász
a sziklás test bozótosában
s meredek ágyék peremébe ütve
férfi-húsgyertya ég – –

Hol a homály ormai emelkednek
s szakadék szélén nőtt virág
szirompergése méri
a feneketlen éjt – –

*sugárgömbök
tűz glóriák
magvában dideregve sűrűdő
űszök pont a világ*

(Virágfüggőön
csurranó lánc
a függőleges
időt méri

Húsgyertyát éget
mint ravatalon
maga fölött
a férfi)

Emberpár

Ősz hajukba árnyék-karmokat
mélyesztett a délelőtti nap.

Átfúrva a múlható időt,
örök percben gyökeredztek ők.

A szivárgó szomjúság terén
forrást fakasztott bennük a fény.

Erős karjaik: nyugodt folyók,
egymás nyakszirtjéig csobogók.

Az a férfi – mi maradt utána?
Borostásabb a levegő álla,

s a kigombolt zubbony verdesése:
kék vizek szárnya, szélből kitépve.

Az az asszony – mi maradt utána?
Visszeresen áll ott két platánfa,

sarkig-forradt viaszgyöngyös gyertyák,
a hold lángját csöppentve pillogják.

Mégis tudom: hübb s jelenvalóbb
képük bennem, mint a nap s a hold,

termőre az örökkévalóság
futóhomok-perceit ők fogják,

itt-nem-létük már kitéphetetlen
sarjadzik a porló rétegekben!

Kültelki ünnep

Szűkülve távolodnak önmaguktól
a kimosdatott utcák.

Fülig szaladt szájjal,
hogy homokjuk kicsordul,
falrepedések röhögnek.

Kihűlt arcokról vakolat pereg.
A téglák nyerse
előförméd.

*

Meztélláb csatangol az úttest
foszlékony tükrein a hold.

Az est májusfa-karjain
kiárusított
szenvedélyek színei csüngnek.

Szabad szelektől vemhes zászlaink
lerogytak,
nem hordják ki ünnepünket.

*

Kietlen csend.

Most bakancs-dobogást dobál fel
álmai mélyéből
a föld.

Üresség-fölitatta tereken
jelenlétük hiánya tüntet.

*

Én
mindig az emberi lét peremén,
omló-málló kültelkein élek.

A részvét fényűzése
azé csak, aki sosem sorsosunk.
Fájóbb maradni hűnek, egyszerűnek.

Égetni szánt levél

Hihettem: kedves arcod
csak az enyémmel *együtt*
ráncosodik majd lassan,
s hamuhodó hajunkra
gyermekeink ragyognak
a ritkás láng-lugasban.
Várhattam: felezett gond
s kettőzött gyönyörűség
még minden holnapunk.
Gondoltam: nem eshet meg
nagyobb árulás köztünk,
mint ha külön halunk.

Bíztam: olyan acélból
kovácsolt eggyé minket
a becsvágyó idő is,
mely nem csak törhetetlen,
de elgörbíthetetlen,
s megkopván – feltündöklöklik.
Egymásból számkivetve,

elévült jövődönket
rom és burján belakja.
Téglánként mind leépül,
elszelel porszemenként,
mi *általunk* maradna.

Persze: a körülmények!
Másokra, másra fogni,
mi *belőlünk* hiányzott!
Most választásom nyitját
kutatom önmagamban;
de benned sem találom.
Dühödt ön-keresésben,
egymás-fogyatkozásban
mohón tapodni azt,
ami még fölnőhetne
kettőnkből-szökkent száron,
s teremne még vigaszt!

Vagy tán *azon* a nyáron,
mindjárt a kezdetekben,
már köpni kellett volna
– mert bízón hunyorogtak,
mert hihetőn hitettek –
a hazug csillagokba?

Most, hogy az „eztán” fénye
hasít az „ezelőtt”-be,
szemet talál a vak tyúk?
Megért tizenöt évet
a képtelen kísérlet,
hogy: „Majd mi megmutatjuk!”?

Ki kurvaként ragaszkodsz
kurafi képzelethez –
igazad van, ha elvetsz!
De hadd kérdezzem: most majd,
a *nélkülem*-időben
jobban magadra lelhetsz?
Nagy szégyenem, hogy értem
oktalan szégyened, mely
ellenem tévedett,
s kivert kutyaként bánom:
nem védhetlek meg attól,
mi téged fenyeget!

... Jó így most már. A gyermek,
sejtjeink sajgó sarja,
megítél majd keményen.
Ne osztozkodj velem már
múlt kódén, holnap árnyán,

hamuba sült reményen.
Egyenlőségedet majd
kérd számon mindig attól,
ki *egyenlőbbé* tétet.
Szeretlek; egy szerelmem
el soha nem kezdődött –
ez is: hogy érne véget?

A méltó élet

Csak dolgozni, szeretni,
gyermekét fölnevelni,
hogy szülőjét ne szidja:
az ember dolga ennyi.

Mit ér az áldozat, ha
gerinced tört alatta?
Kitagadó örökség,
ha mit sem hagysz magadra!

Csonkhoz fent csonk – csak csonkább.
Élezze ki-ki sorsát
szikrázóbb kínok élén!
A méla mártíromság

a halálnak falaz csak;
s mert minden holnap: aznap,
úgy szolgálod, ha már ma
maradni mersz szabadnak.

Egérút vár csak? Usgyi!
Vakbuzgó vértanusdi,
míg érdemes pogány nincs,
Dugovicsként lebukni.

Pótolhatatlan példány
az ember. Néha fél tán,
de munkáljon, szeressen
magához mérve, méltán.

Csak annyi becsülettel,
amennyit mibennünk lel,
nő fel a gyermekünk is.
S hol hamis pénz is elkel –

ódd, mit a hűség rótt rád!
Nem kiált senki ócskást:
közkincset adsz tovább, ha
kiálltad ember-próbád!

A tűz rapszodiája

*Csoóri Sándornak és Kósa Ferencnek,
az Ítélet és a Nincs idő című film alkotóinak ajánlom*

Hej, ti
százezer sejt-emeletnyi
fegyház-fatörzsek, cellafalak,
antracit rostok,
rácsok –

őrizzétek sötétzárkáitokban,
kötve nyirokban
a lángot!

Egy tömlöcbe
gyömöszölve
mennyi szabadság
lobbanhat össze;

jelszó:
kitörés!

Minden börtön és
ez a vad
világ-kaszárnya
kongjon kiégve, fitogó
koromlakatot ütve magára –

a tűzbe vele!

Kriptaköveken is
átfúrja,
átveri magát,
kicsírázik
a tűz levele!

S szilajodnak
a lángok:
nem
légbőlkapják,
fényből –
égből
harapják,
a szélből kiszaggatják,
rabságuk mélyeiről
magukkal cibálják elő

a szabadságot!

S mert tűz
a tűz:
sohasem ég meg!
Beléfogódnak sikolyok,
sziszegő pengeélek,
tündöklő,
okos okok,
szép veszélyek!

Már mindenütt
felszáll
a füst.

A sötétben
a tűz füve sarjad.

Gyönyörbe az érett
asszonyok és
gyümölcsbe merülnek
a gallyak.

A kisleány
a tüzet szereti,
csiga-biga dallal
csöpp szarvait
élesztgeti.
A kisleány:
macska,
dorombol neki.

Ég
a költőben,
ezért hirdeti:
pusztuljanak ellenségei!

Őrizzétek csak
hét zár alatt,
lekötözve
a lángot,

hej, ti,
százezer sejt-emeletnyi
fegyház-fatörzsek, cellafalak,
antracit rostok,
rácsok!

Tartalom

↑ Kiköpött por a felelet	5
--------------------------------	---

FELIRATOS TÉGLÁK

Alapkőletétel – feliratos téglák.....	9
A zokogó szobor	12
Salt-Halt	15
Telep	17
Hang-fény-kép a régi Pécsről	20
Felgyorsul a múlt	22
Horizont a Flóra-pihenőről	24
Elégia tíz tételben	26

EGY ÉS SZÁZ

Számkivetett Sziszfusz Hortobágy-országban .	35
Palackposta Rodostóból	37

Irtás	39
Teljes kör	40
• • • Kölcsey panasza az országos rendektől vett búcsú után	44
Széchenyi ősze	46
Tiszteletadás Adynak	48
Egy híján negyven éve	51
Lángévő nyár	53
Belső vázlatok egy ismeretlen Kondor-képhez .	55
K. I. túlvilági üzenete és rövid válasz	57
Kallódásaim közelképe	59
Egy és száz	60
Pax nobiscum	61

ÉBRENLÉTEIM

Kapcsolatok	65
Örökleltár	68
• • Navigare	70
Jelenlétek	72
Kép(let)ek	73
Közelítések	75
• Arc, belső zuhanásban	77

Levél Buharába	79
Ébrenléteim	81
Harmóniát!	82
Prométheuszi töredékek	83
Platonoszféra	85

ALANY ÉS TÁRGY

Emlék	91
Művészet	92
Miként?	93
Csigázó zene; hangcsiga	94
Fenyegetések, július	96
Nirvanapolis, de Chiricó	98
A jeltárgy körülhatárolása	100
A hetvenes évek költészete	102
Alany és tárgy	104
Ars poetica I.	105
Lírai kommentár Hegel: „A művészetek elhalása” tételéhez	106

FÉRFIKORBAN

Aranykor	111
Szerelmes vers, némi vegytani utalással	112
Férfikorban	114
Szépasszonyvölgye	116
Ocsúdás	117
Gomolygások	118
Skorpió jegye	120
András-nap táján	121
Ha nem – hisz jól tudod: nem!... ..	123
Omlékony éj	124
• Kéretlen zsoltár	125
„Se hía, se hója...”	128

KIETLEN ÜNNEP

Télutó	133
Négy orfűi plakett	134
Őszi foszlányok	136
Nyelvtani ősz	138
Egy szimbólum vallatása	139
Mélyvasúti szemle	141
A világváros tömegében	142

Munkásszálló	143
Emberpár	145
Kültelki ünnep	147
Égetni szánt levél	149
A méltó élet	153
A tűz rapszódíája	155

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ

Felelős kiadó Kardos György

Szegedi Nyomda 79-3402 Szeged, 1980

Felelős szerkesztő Keszthelyi Rezső

Műszaki vezető Sebestyén Lajos • Ti-

pográfus Romhányi Katalin • Védőbo-

rító-tervező Hencze Tamás • Kiadvány-

szám 2966 • Megjelent 8,2 (A5) ív terje-

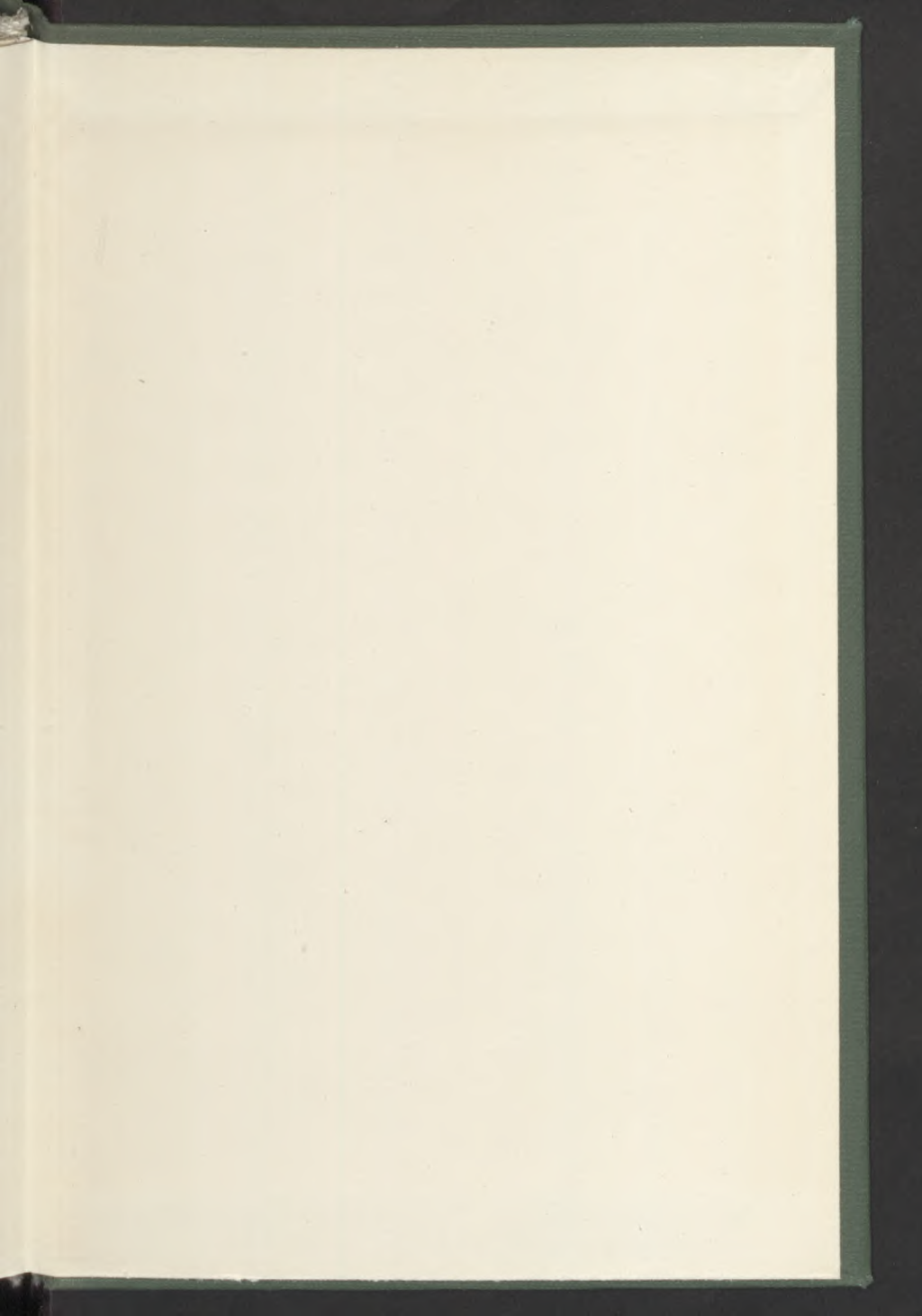
delemben, Garamond betűtípusból

szedve • MA 3390

ISBN 963 270 915 2

4950

18-50

Rózsá Endre • Kietlen ünnep